

HE 183/2024 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle kokonaisvaltaista kumppanuutta ja yhteistyötä koskevan Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Thaimaan kuningaskunnan välisen puitesopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Thaimaan kuningaskunnan välisen kokonaisvaltaista kumppanuutta ja yhteistyötä koskevan sopimuksen sekä lain, jolla saatetaan voimaan sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset. Sopimus on allekirjoitettu Brysselissä joulukuussa 2022.

Thaimaan kanssa tehty sopimus on sekasopimus, joka sisältää sekä jäsenvaltioiden että Euroopan unionin toimivaltaan kuuluvia määräyksiä. Sopimuksen tavoitteena on syventää EU:n ja Thaimaan yhteistyötä laaja-alaisesti, ja se muodostaa kehyksen alakohtaisille sopimuksille ja yhteistyölle. Sopimus kattaa kaikki olemassa olevat yhteistyön alat ja avaa mahdollisuuksia yhteistyöhön uusilla aloilla. Keskeisiä poliittisia kysymyksiä ja useita sektorikohtaisia yhteistyöaloja käsitellään sopimuksessa varsin yleisellä tasolla. Poliittisen, taloudellisen ja sektorikohtaisen yhteistyön lisäksi sopimus pitää sisällään yhteistyön alueellisten ja globaalien haasteiden ratkaisemiseksi. Sopimuksessa korostuvat kantojen koordinointi ja tiedonvaihto kansainvälisillä foorumeilla. Demokratiaan, oikeusvaltioon, ihmisoikeuksiin ja muuhun yhteiseen arvopohjaan nojaavien toimintatapojen kehittäminen sekä näiden arvojen edistäminen ovat sopimuksen läpileikkaavia teemoja.

Sopimus tulee voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä siitä päivästä, jona jälkimmäinen osapuoli on ilmoittanut toiselle osapuolelle tätä varten tarvittavien sisäisten oikeudellisten menettelyjen saattamisesta päätökseen. Esitykseen sisältyy lakiehdotus sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samaan aikaan, kun sopimus tulee voimaan.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	4
2 Sopimuksen tavoitteet	5
3 Keskeiset ehdotukset	6
4 Esityksen vaikutukset	6
5 Lausuntopalaute	6
6 Sopimuksen määräykset ja niiden suhde Suomen lainsäädäntöön	7
7 Voimaantulo	18
8 Ahvenanmaan maakuntapäivien suostumus	18
9 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja käsittelyjärjestys	18
9.1 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus	18
9.2 Käsittelyjärjestys	21
LAKIEHDOTUS	23
Laki kokonaisvaltaista kumppanuutta ja yhteistyötä koskevasta EU:n ja sen jäsenvaltioiden ja Thaimaan kuningaskunnan välisestä puitesopimuksesta	23
SOPIMUSTEKSTI	24

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Thaimaa on EU:lle tärkeä kumppani Kaakkois-Aasiassa. Kansainvälisissä kysymyksissä EU ja Thaimaa jakavat useita yhteisiä näkemyksiä, ja EU:n lailla Thaimaa tukee lähtökohtaisesti sääntöpohjaista kansainvälistä järjestelmää sekä vapaakauppaa. Kaakkois-Aasian yhteistyöjärjestön ASEAN:in maista Thaimaa on EU:n suurimpia kauppakumppaneita ja alueen suurin talous. Viime vuosina EU-maiden ja Thaimaan tavara- ja palvelukaupan vuosittainen yhteisvolyymi on ollut noin 29 miljardia euroa. Tuoreimpien vuoden 2022 tilastojen mukaan suorat investoinnit EU:n ja Thaimaan välillä olivat noin 22 miljardia euroa. Myös Suomelle Thaimaa on kaupallisesti merkittävä vientimaa. Noin 50 suomalaisyrityksellä on toimipiste Thaimaassa ja yli 150 on edustettuna maassa paikallisen edustajan kautta. Suomen ja Thaimaan välinen tavaravienti vuonna 2022 oli 247 miljoonaa euroa ja tuonti 495 miljoonaa euroa. Palveluiden vienti v. 2021 oli 151 milj. euroa ja tuonti 67 milj. euroa.

EU:n ja Thaimaan sopimussuhde perustuu tällä hetkellä vuonna 1980 tehtyyn Euroopan yhteisön ja ASEAN-järjestön yhteistyösopimukseen. Tätä voidaan pitää vanhentuneena ja riittämättömänä pohjana EU:n ja Thaimaan nykytuotoiselle yhteistyölle. EU:n ja sen jäsenvaltioiden useiden maiden kanssa tekemät uudet kumppanuus- ja yhteistyösopimukset (Partnership and Cooperation Agreement, PCA) ovat aiempaa laaja-alaisempia, ja niiden on tarkoitus vastata nykypäivän haasteisiin. Thaimaan osalta tällaisia teemoja ovat muun muassa turvallisuutta, siirtolaisuutta, sisäasioita ja ihmisoikeuksia koskevat kysymykset. EU:n ja sen jäsenvaltioiden sekä Thaimaan kokonaisvaltaista kumppanuutta ja yhteistyötä koskevalla puitesopimuksella (jäljempänä ”sopimus” tai ”kumppanuus- ja yhteistyösopimus”) korvataan aiemman Euroopan yhteisön ja ASEAN-järjestön välisen sopimuksen muodostama oikeudellinen kehys. Sopimus on EU:n kuudes ASEAN-maan kanssa tehty kumppanuus- ja yhteistyösopimus. Aiemmat sopimukset on tehty Indonesian, Filippiinien, Vietnamin ja Singaporen kanssa, minkä lisäksi EU:n ja Malesian vastaava sopimus allekirjoitettiin samaan aikaan Thaimaan sopimuksen kanssa.

Suomi ja Thaimaa ovat tehneet kahdeksan kahdenvälistä sopimusta. Nämä ovat lentoliikennesopimus (SopS 22/1986), sopimus tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi (SopS 27 ja 28/1986), sopimus taloudellisesta, teollisesta ja teknologisesta yhteistyöstä (SopS 52/1988), sopimus yhteistoiminnasta rikosasiassa annettujen tuomioiden täytäntöönpanossa (SopS 38/1992), viisumivapaus sopimus (SopS 9/1994), sopimus sijoitusten edistämisestä ja suojaamisesta (SopS 34 ja 35/1996), sopimus diplomaatti- ja virkapassin haltijoiden vapauttamisesta viisumivelvollisuudesta (SopS 58/2022) sekä sopimus radioamatöörien vastavuoroisuusluvista (SopS 3/2024). Kahdenväliset sopimukset keskittyvät kuitenkin tiettyihin yksittäisiin teemoihin, kun taas EU:n ja Thaimaan välinen kumppanuus- ja yhteistyösopimus luo puitteet laaja-alaiselle yhteistyölle.

Kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen lisäksi EU ja Thaimaa neuvottelevat vapaakauppasopimuksesta. Neuvottelut käynnistyivät uudelleen vuonna 2023.

1.2 Valmistelu

Sopimuksen valmistelu

Euroopan unionin neuvosto valtuutti komission marraskuussa 2004 neuvottelemaan kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen Thaimaan ja viiden muun Kaakkois-Aasian maiden yhteistyöjärjestön ASEAN:in jäsenmaan kanssa. Neuvottelut Thaimaan kanssa käynnistyivät vuonna 2004, ja ne saatiin päätökseen 2022. Neuvottelut olivat keskeytyneinä vuodesta 2014 vuoteen 2019. Euroopan unionin neuvosto teki päätöksen sopimuksen allekirjoittamisesta EU:n puolesta ja sen väliaikaisesta soveltamisesta tietyiltä osin 24.10.2022. Sopimus allekirjoitettiin joulukuussa 2022. EU:ssa neuvotteluja valmisteltiin säännöllisesti neuvoston työryhmissä, kuten Aasia-Oseania -työryhmässä ja kauppapoliittisessa komiteassa. Sopimus hyväksytään vielä jokaisessa jäsenvaltiossa, EU:ssa ja Thaimaan kuningaskunnassa.

Kansallinen valmistelu

Ulkoministeriö on valmistellut kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen tekemistä yhteistyössä muiden sektoriministeriöiden kanssa. Neuvotteluissa valtioneuvosto kannatti EU:n ja Kaakkois-Aasian maiden suhteiden laaja-alaista kehittämistä ja kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen tekemistä. Sopimusneuvotteluista on annettu tietoja eduskunnalle perustuslain 96 ja 97 §:n mukaisesti (E-kirje E 63/2006 vp/19.6.2006, U-kirjelmä U 10/2011 vp /26.5.2011 ja U-jatko UJ 2/2021 vp /12.3.2021). Suurella valiokunnalla ja ulkoasiainvaliokunnalla ei ole ollut huomauttamista valtioneuvoston toimintalinjaan puitesopimuksen neuvottelemisesta.

Ulkoministeriö pyysi lokakuussa 2022 Ahvenanmaan maakunnan hallituksen lausuntoa sopimuksen allekirjoittamisesta sekä siitä, sisältääkö sopimus Ahvenanmaan maakunnan toimivaltaan kuuluvia määräyksiä. Maakunnan hallitus totesi vastauksessaan, ettei se vastusta sopimuksen allekirjoittamista. Lisäksi maakunnan hallitus toi esiin, että sopimukseen sisältyy tiettyjä maakunnan toimivaltaan kuuluvia määräyksiä, minkä vuoksi sopimuksen voimaansaattaminen Ahvenanmaalla edellyttää Ahvenanmaan maakuntapäivien hyväksyntää.

Ulkoministeriö pyysi lokakuussa 2022 maa- ja metsätalousministeriön, sisäministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, valtiovarainministeriön, oikeusministeriön, ympäristöministeriön, puolustusministeriön ja valtioneuvoston kanslian lausuntoa sopimuksesta ja sen allekirjoittamisen tarkoituksenmukaisuudesta. Lausuntopyyntöön vastanneet ministeriöt totesivat, ettei niillä ole huomautettavaa sopimuksen allekirjoittamiseen.

Tasavallan presidentti myönsi valtioneuvoston yleisistunnon ratkaisuehdotuksesta 11.11.2022 valtuudet sopimuksen allekirjoittamiseksi Suomen puolesta.

Hallituksen esitys on valmisteltu ulkoministeriössä. Esityksestä on pyydetty lausunnot sosiaali- ja terveysministeriöltä, opetus- ja kulttuuriministeriöltä, liikenne- ja viestintäministeriöltä, oikeusministeriöltä, työ- ja elinkeinoministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, sisäministeriöltä, ympäristöministeriöltä, puolustusministeriöltä, maa- ja metsätalousministeriöltä, valtioneuvoston kanslialta ja Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta. Lausuntopalaute selostetaan jaksossa 5.

Vastaukset lausuntopyyntöön ja muut hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat julkisessa palvelussa osoitteessa <https://valtioneuvosto.fi/hankkeet> tunnuksella UM018:00/2022.

2 Sopimuksen tavoitteet

EU:n ja sen jäsenvaltioiden sekä Thaimaan kuningaskunnan välillä tehdyn kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen tavoite on edistää osapuolten välistä yhteistyötä laaja-alaisesti. Sopimuksen tarkoituksena on edesauttaa yhteistyötä yhteisten arvojen, kuten ihmisoikeuksien sekä kansainvälisen vakauden, oikeuden ja turvallisuuden edistämiseksi. Lisäksi sopimus vahvistaa EU:n asemaa Kaakkois-Aasiassa ja helpottaa alueellisen ja globaalin yhteistyön kehittämistä EU:n ja Thaimaan välillä.

Sopimuksessa käsitellään yleisellä tasolla useita yhteistyöaloja. EU ja Thaimaa vahvistavat sitoutuvansa demokratian periaatteisiin, oikeusvaltioon ja hyvään hallintoon, ihmisoikeuksien kunnioittamiseen sekä kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden edistämiseen. Lisäksi osapuolet vahvistavat sitoumuksensa edistää kestävästä kehityksestä ja tehdä yhteistyötä ilmastonmuutoksen ja globalisaation asettamiin haasteisiin vastaamiseksi.

Oikeudellinen yhteistyö ja turvallisuusyhteistyö sekä kansainvälinen rauha ja vakaus ovat sopimuksen keskeisiä tavoitteita. Osapuolten tavoitteena on sekä kahden- että monenvälisen yhteistyön lisääminen, terrorismin ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuminen, vakavimpien rikosten rankaisemattomuuden ehkäiseminen sekä huumausaineita koskeva yhteistyö. Lisäksi sopimuksessa sovitaan asevalvontayhteistyöstä ja aseistariisun edistämisestä ja määrätään tehokkaiden kansallisten vientivalvontajärjestelmien perustamisesta.

Sopimuksella tavoitellaan lisäksi osapuolten välisen kaupan lisäämistä, kaupan edellytysten tukemista ja monenkeskisen kauppajärjestelmän kehittämistä. Osapuolten tavoitteena on EU:n ja Thaimaan välisen vapaakauppasopimuksen edistäminen, minkä lisäksi ne sopivat käyvänsä vuoropuhelua kauppaan ja investointeihin liittyvistä kysymyksistä ja tekevänsä yhteistyötä pienten ja keskisuurten yritysten kilpailukyvyn parantamiseksi.

Sopimus pyrkii muuttovirtojen hallintaan, osapuolten välisen vuoropuhelumekanismien mahdollistamiseen sekä muuhun yhteistyöhön muun muassa muuttoliikkeen perimmäisiin syihin, salakuljetukseen ja ihmiskauppaan sekä rajaturvallisuuteen liittyen. Sopimusosapuolet sitoutuvat ottamaan takaisin oman maansa kansalaiset, joilla ei ole oleskeluoikeutta toisen osapuolen alueella.

Muut sopimuksen yhteistyösitoumukset koskevat matkailua, verotusta, tietoyhteiskuntaa, kyberturvallisuutta, audiovisuaalialaa ja mediaa sekä tiedettä ja teknologiaa, joissa kaikissa tavoitteena on yhteistyön lisääminen yleisellä tasolla. Vastaavista yleisen tason yhteistyöpyrkimyksistä sovitaan myös energiaan, liikenteeseen, koulutukseen ja kulttuuriin, ympäristöasioihin, maa-, kotieläin- ja kalatalouteen, terveyteen, työllisyys- ja sosiaaliasioihin, tilastointiin, julkishallintoon ja katastrofihallintaan liittyen. Lisäksi sopimusosapuolten yhteisenä tavoitteena on vuoropuhelun edistäminen kansalaisyhteiskunnan kanssa.

Sopimuksen tavoitteena on syventää EU:n ja Thaimaan yhteistyötä laaja-alaisesti. Tämä sopimus on kaikista EU:n puitesopimuksista modernein sisältäen muun muassa kyber-, hybridi- ja disinformaatiokappaleet. Sopimus laajentaa yhteistyötämme erityisesti kaupan, mutta myös oikeus- ja sisäasioiden osalta. Ihmisoikeudet on ollut tärkeä keskustelunaihe. Sopimus kattaa mm. terrorismin vastaisen työn, aseiden leviämisen estämisen, ilmasto-, energia-, tiede ja teknologia- sekä koulutusyhteistyön. Sopimus vaikuttaa myös EU:n ja Thaimaan alueelliseen yhteistyöhön. Sopimus voidaan jäädä, mikäli sen keskeistä sisältöä rikotaan.

Sopimuksen tavoitteiden toteuttamiseksi osapuolet sopivat yhteisen sekakomitean perustamisesta.

3 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi puitesopimuksen. Esitys sisältää myös ehdotuksen niin sanotuksi blankettilaiksi, jolla saatetaan voimaan sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset.

4 Esityksen vaikutukset

Kumppanuus- ja yhteistyösopimuksella pyritään tiivistämään sopimusosapuolten välistä vuoropuhelua ja lisäämään yhteistyötä useilla aloilla. Thaimaata voidaan pitää korkean kehitystason maana, joka on edistynyt erityisesti teknologian ja koulutuksen saralla. Maalla on EU:n ja sen jäsenvaltioiden kanssa yhteisiä tavoitteita muun muassa monenkeskisen kansainvälisen yhteistyön ja vapaan kaupan suhteen. Tämä huomioiden vuoropuhelun ja yhteistyön vahvistumisen voidaan katsoa edesauttavan myös Suomen intressejä ja tukevan maamme toimintaa kansainvälisissä yhteyksissä. Sopimuksen puitteissa tehtävän yhteistyön arvioidaan myös lisäävän EU:n ja sitä kautta Suomen näkyvyyttä ja painoarvoa niin Thaimaassa kuin muuallakin Kaakkois-Aasiassa.

EU neuvottelee tällä hetkellä vapaakauppasopimusta Thaimaan kanssa. Kumppanuus- ja yhteistyösopimus tukee tätä kirjauksillaan EU:n ja Thaimaan välisen kaupan lisäämisestä, kaupan edellytysten ja monenkeskisen kauppajärjestelmän vahvistamisesta sekä muun muassa hyvää hallintoa, verotusta ja rahoitusvalvontaa koskevasta yhteistyöstä. Näin ollen sopimuksen arvioidaan voimaantulleessaan vaikuttavan suotuisasti, joskaan ei välittömästi Suomen talouteen ja suomalaisyritysten toimintaan. Sopimuksella ei ole suoria vaikutuksia valtion talousarvioon. Välikäsitteisesti sopimuksen voidaan katsoa edistävän ympäristöpoliittisia tavoitteita, vaikka välittömiä ympäristövaikutuksia sillä ei ole. Sopimusosapuolet sitoutuvat kestävää kehitystä ja ilmastonmuutosta koskevaan yhteistyöhön ja sopivat yhteisistä tavoitteista ympäristönsuojelussa. Myös sopimukseen kirjattu yhteistyö monenvälisillä foorumeilla edistää yhteisiä kehitys- ja ilmastotavoitteita. Teknologia- ja koulutusyhteistyön tiivistämisen voidaan lisäksi pitkällä aikajänteellä arvioida tuottavan myönteisiä ympäristövaikutuksia

Viranomaisten toimintaan sopimus ei suoraan vaikuta. Sopimuksella perustettavan sekakomitean kokouksista johtuvat tehtävät voidaan hoitaa tavanomaisen käytännön edellyttämällä tavalla nykyisellä henkilöstöllä.

5 Lausuntopalaute

Luonnos hallituksen esitykseksi on ollut lausuntokierroksella 3.5.–14.6.2024. Määräaikaan mennessä lausunnon antoivat oikeusministeriö ja Ahvenanmaan maakunnan hallitus. Ympäristöministeriö, sisäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, puolustusministeriö ja valtiovarainministeriö ilmoittivat, ettei niillä ole lausuttavaa.

Oikeusministeriö nosti lausunnossaan ensinnä arvioitavaksi sen, voisiko esityksessä kuvata tarkemmin sitä, miten toimivalta EU:n ja sen jäsenvaltioiden välillä jakautuu ja mikä näin ollen on eduskunnan suostumuksen kohteena. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuutta koskevaa jaksoa 9.1. on täydennetty lausunnon perusteella.

Lisäksi oikeusministeriö kiinnitti lausunnossaan huomiota sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten arviointiin ja esitti täsmennettäväksi, miksi juuri sopimuksen olennai-

siksi osiksi kuvattujen velvoitteiden katsotaan kuuluvan lainsäädännön alaan, sekä arvioitavaksi, voidaanko myös joidenkin muiden määräysten katsoa kuuluvan lainsäädännön alaan sillä perusteella, että niiden täyttämättä jättämisestä voi seurata neuvottelu- ja sanktiomenettely. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuutta koskevaa jaksoa 9.1. on täydennetty lausunnon perusteella.

Oikeusministeriö esitti edelleen, että sopimuksen tiettyjä määräyksiä tulisi tarkastella perustuslain 10 §:ssä säädetyn yksityiselämän suojan kannalta. Myös tiettyjen määräysten suhdetta perustuslain 21 §:n 2 momentissa säädettyyn velvoitteeseen turvata hyvän hallinnon takeet lailla tulisi oikeusministeriön näkemyksen mukaan selvittää lisää. Esityksen jaksoa *6 Sopimuksen määräykset ja niiden suhde Suomen lainsäädäntöön* on täydennetty näihin oikeusministeriön esittämiin huomioihin vastaamiseksi.

Oikeusministeriö nosti edelleen esiin sopimuksen 23 artiklan, jossa määrätään oikeudellisesta yhteistyöstä. Oikeusministeriö esitti, että artiklan luonnetta sekä artiklaa koskevan julistuksen merkitystä on syytä kuvata tarkemmin artiklakohtaisissa perusteluissa, minkä lisäksi huomiota tulisi kiinnittää siihen, mitä perustuslakivaliokunta on todennut kuolemanrangaistuksen uhasta puhuttaessa kansainvälisen oikeusavun antamisesta ja rikoksentekijän luovuttamisesta. Sopimuksen 25 artiklan osalta oikeusministeriö toivoi arviointia artiklan luonteesta perustuslain 9 §:n 4 momentin näkökulmasta. Esityksen *jaksoa 6 Sopimuksen määräykset ja niiden suhde Suomen lainsäädäntöön* on täydennetty myös näihin oikeusministeriön esittämiin huomioihin vastaamiseksi.

Vielä oikeusministeriö esitti eräitä teknisempiä muotoiluehdotuksia, jotka on otettu esityksessä huomioon.

Ahvenanmaan maakunnan hallitus viittasi lausunnossaan lokakuussa 2022 antamaansa lausuntoon, jossa se totesi sopimuksen sisältävän tiettyjä maakunnan toimivaltaan kuuluvia määräyksiä, minkä vuoksi sopimuksen voimaansaattaminen Ahvenanmaalla edellyttää Ahvenanmaan maakuntapäivien hyväksyntää. Maakunnan hallitus totesi lisäksi olettavansa, että tapauksissa, joissa sopimusmääräykset kuuluvat EU:n yksinomaiseen toimivaltaan, Ahvenanmaan erityisasema on otettu tarvittavassa määrin huomioon jo sopimusneuvottelujen aikana. Lääninhallitus toteaa, että sopimukseen sovelletaan Suomen liittymissopimuksen pöytäkirjassa 2 (FördrS 103/1994) olevia Ahvenanmaata koskevia määräyksiä, jos sopimusmääräykset sisältävät Ahvenanmaan kannalta tärkeitä sitovia oikeuksia tai velvoitteita.

6 Sopimuksen määräykset ja niiden suhde Suomen lainsäädäntöön

Sopimus

JOHDANTO

Kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen johdannossa sopimusosapuolet vahvistavat sitoutumisensa demokratian periaatteisiin, ihmisoikeuksiin sekä oikeusvaltion ja hyvän hallintotavan periaatteisiin. Osapuolet toteavat sitoumuksensa kestäväen kehityksen ja kansainvälisesti hyväksytyjen työ- ja yhteiskuntaelämän normien edistämiseen sekä tahtonsa lisätä yhteistyötä kestäväen sosiaalisen ja taloudellisen kehityksen edistämiseksi. Lisäksi johdannossa ilmaistaan osapuolten tahto tiivistää terrorismin torjuntaa, joukkotuhouhaseiden leviämistä ehkäisevää ja aseiden laittoman kaupan torjuntaa koskevaa yhteistyötä.

Osapuolet korostavat myös muuttoliikekysymyksiä koskevan yhteistyön vahvistamista.

I OSASTO: LUONNE JA SOVELTAMISALA

1 artikla. *Yhteistyön perusta.* Artiklan kohdassa 1 todetaan demokratian, oikeusvaltioperiaatteen ja ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittamisen olevan osapuolten sisä- ja ulkopolitiikan perusta ja kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen olennainen osa. Osapuolet vahvistavat yhteiset arvonsa ja sitoutuvat Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan sisältämiin arvoihin, Pariisin vuoden 2005 julistukseen ja kestävän kehityksen edistämiseen ja Agenda 2030 toimeenpanoon. Yhteistyössä otetaan huomioon molempien osapuolien tarpeet ja valmiudet. Osapuolet sopivat sitoutuvansa hyvään hallintoon ja korruption torjumiseen.

Artiklan 1 kohdan määräysten on jaksossa 9 *Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus* tarkemmin selostetun mukaisesti katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan. Muilta osin artiklan määräykset on kirjoitettu sellaiseen muotoon, etteivät ne sisällä suoranaisia toimintavelvoitteita.

2 artikla. *Yhteistyön tavoitteet.* Artiklassa todetaan sopimuksen tavoitteiksi osapuolten välisen kumppanuuden lujittaminen sekä yhteistyön syventäminen ja tehostaminen yhteisten arvojen ja periaatteiden mukaisesti.

3 artikla. *Joukkotuhuoseet.* Artiklan kohdassa 1 osapuolet toteavat joukkotuhuoseiden leviämisen yhdeksi vakavimmista kansainvälisen turvallisuuden uhkatekijöistä ja sopivat yhteistyöstä ja osallistumisesta joukkotuhuoseiden ja niiden kantolaitteiden leviämisen estämiseen kansainvälisiä velvoitteitaan noudattamalla ja ne toimeen panemalla. Osapuolet katsovat, että tämä määräys on sopimuksen olennainen osa. Yhteistyö kattaa joukkotuhuoseita koskevien kansainvälisten asiakirjojen allekirjoittamisen ja ratifioimisen tai niihin liittymisen ja niiden yleisen noudattamisen edistämisen, kansallisen vientivalvontajärjestelmän käyttöönoton ja kehittämisen, monenvälisen sopimusten yleisen hyväksymisen ja täytäntöönpanon edistämisen sekä säännöllisen poliittisen vuoropuhelun. Artiklan kohdassa 2 sovitetaan kummankin osapuolen ottavan käyttöön tehokkaan kansallisen vientivalvontajärjestelmän sanktioineen. Artiklassa todetaan, ettei vientivalvonnan toteuttaminen saa haitata rauhanomaista kansainvälistä työtä ja ettei aseiden leviämistä saa salata rauhanomaisten käyttötarkoitusten varjolla.

Sopimuksen olennaiseksi osaksi määritelty artiklan 1 kohta kuuluu lainsäädännön alaan tarkemmin jaksossa 9 *Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus* selostetun mukaisesti.

Kaksikäyttötuotteiden valvonnasta on unionin tasolla annettu neuvoston asetus (EY) N:o 428/2009 kaksikäyttötuotteiden vientiä, siirtoa, välitystä ja kauttakulkua koskevan yhteisön valvontajärjestelmän perustamisesta. Kansallisesti vientivalvontajärjestelmästä on säädetty laissa kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta (562/1996) sekä laissa puolustustarvikkeiden viennistä (282/2012). Artiklan 2 kohta kuuluu osittain lainsäädännön alaan.

4 artikla. *Pienaseet ja kevyet aseet ja muut tavanomaiset aseet.* Osapuolet tunnustavat tavanomaisten aseiden siirtoa valvovien sisäisten järjestelmien ja valvonnan vastuullisen soveltamisen tärkeyden sekä aseisiin liittyvän uhkan rauhalle ja kansainväliselle turvallisuudelle. Osapuolet sopivat noudattavansa aseiden laitonta kauppaa koskevia kansainvälisiä sitoumuksiaan, panevansa ne täytäntöön ja sitoutuvansa asiaa koskevaan vuoropuheluun. Lisäksi osapuolet sopivat yhteistyöstä tavanomaisten aseiden vastuullisten siirtojen varmistamiseksi ja laittoman kaupan torjumiseksi.

5 artikla. *Kansainvälistä yhteisöä koskettavat vakavat rikokset.* Osapuolet vahvistavat, että vakavimmat, koko kansainvälistä yhteisöä koskettavat rikokset eivät saa jäädä rankaisematta. Osapuolet tunnustavat kansainvälisten rikostuomioistuinten roolin kansainvälisen rauhan ja

oikeuden edistämässä ja korostavat yhteistyötä näiden tuomioistuinten kanssa. Osapuolet sopivat lisäksi yhteistyöstä Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussäännön yleismaailmallisuuden edistämiseksi.

6 artikla. *Yhteistyö terrorismin ehkäisemiseksi torjumiseksi.* Osapuolet sopivat yhteistyöstä terrorismin torjunnassa noudattaen YK:n peruskirjan periaatteita, oikeusvaltioperiaatetta ja kansainvälistä oikeutta. Yhteistyö kattaa YK:n turvallisuusneuvoston ja YK:n asiaa koskevien päätöslauselmien sekä asiaankuuluvien kansainvälisten yleissopimusten ja asiakirjojen täytäntöönpanon, tiedon- ja näkemystenvaihdon, terrorismin rahoituksen torjuntaa koskevan yhteistyön syventämisen, YK:n jäsenvaltioiden yhteistyön edistämisen, EU:n ja ASEANin sekä ASEM:n puitteissa tehtävän yhteistyön tehostamisen sekä terrorismin ehkäisemiseen ja torjuntaan tähtäviä parhaita toimintatapoja koskevan näkemysten vaihdon.

Sopimusosapuolet vahvistavat rankaisemattomuuden periaatteen vakavimmissa, koko kansainvälistä yhteisöä koskevissa rikoksissa. Osapuolet tunnustavat kansainvälisten rikostuomioistuinten roolin kansainvälisen rauhan ja oikeuden edistämässä ja korostavat yhteistyötä näiden tuomioistuinten kanssa. Osapuolet sopivat lisäksi yhteistyöstä Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussäännön yleismaailmallisuuden edistämiseksi.

Yksityiselämän suojaa koskevan perustuslain 10 §:n mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Sopimuksen 6 artiklan mukaan tietojenvaihto perustuu kansainväliseen oikeuteen ja osapuolten omiin lakeihin ja määräyksiin. Tietojenvaihto ei siten perustu sillä tavoin suoraan 6 artiklaan, että kyseisen artiklan voitaisiin katsoa kuuluvan lainsäädännön alaan.

II OSASTO: KAHDENVÄLINEN, ALUEELLINEN JA KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ

7 artikla. *Yhteistyö alueellisissa ja kansainvälisissä järjestöissä.* Osapuolet sitoutuvat tekemään yhteistyötä muun muassa YK:n, EU:n ja ASEANin vuoropuhelun, ASEANin alueellisen foorumin, Aasia-Eurooppa -kokouksen (ASEM), YK:n kauppaja kehityskonferenssin ja Maailman kauppajärjestön (WTO) piirissä. Lisäksi artiklassa todetaan osapuolten edistävän sopimuksen soveltumisalaan kuuluvilla osa-alueilla yhteistyötä ajatushautomoiden, akateemisten yhteisöjen, järjestöjen ja tiedotusvälineiden välillä.

8 artikla. *Kahdenvälinen ja alueellinen yhteistyö.* Artiklassa todetaan osapuolten voivan tehdä yhteisestä sopimuksesta myös alueellisen tason yhteistyötä tai yhdistää molemmat toimintakehykset kullakin sopimuksen kattamalla vuoropuhelu- ja yhteistyöalalla. Yhteistyössä painotetaan EU:n Thaimaan yhteistyöhön liittyviä kysymyksiä ja pyritään varmistamaan, että toimet sopivat yhteen muiden toimien kanssa.

Osapuolet sopivat yhteistyöstä näkemysten yhteensovittamisen edistämiseksi ja korostavat näkemysten yhteensovittamisen merkitystä alueellisilla ja kansainvälisillä foorumeilla.

III OSASTO: KAUPPAAN JA INVESTOINTEIHIN LIITTYVÄ YHTEISTYÖ

9 artikla. *Yleiset periaatteet.* Osapuolet sopivat kauppaan ja investointeihin liittyviä kysymyksiä koskevasta vuoropuhelusta ja yhteistyöstä kaupan ja investointien alalla muun muassa pyrkimällä kohti osapuolten välistä vapaakauppasopimusta.

10 artikla. *Terveysteen ja kasvinsuojeluun liittyvät kysymykset.* Osapuolet sopivat yhteistyöstä terveyteen ja kasvinsuojeluun liittyvissä kysymyksissä. Osapuolet keskustelevat, vaihtavat tietoja ja pyrkivät valmiuksien lisäämiseen tähtäävään yhteistyöhön.

11 artikla. *Kestävät elintarvikejärjestelmät.* Osapuolet sopivat yhteistyöstä edistääkseen maailmanlaajuista siirtymistä kestäviin elintarvikejärjestelmiin. Osapuolet sopivat edistävänsä vuoropuhelua, valmiuksien kehittämistoimia ja tiivistä yhteistyötä yhteistä etua koskevissa kysymyksissä kestävien elintarvikejärjestelmien edistämiseksi YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti.

12 artikla. *Kaupan tekniset esteet.* Osapuolet sitoutuvat edistämään kansainvälisten standardien käyttöä, tekemään standardeihin, teknisiin määräyksiin ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyihin liittyvää yhteistyötä ja vaihtamaan niitä koskevia tietoja.

13 artikla. *Tulliyhteistyö ja kaupan helpottaminen.* Osapuolet sopivat pyrkimyksistä parantaa kansainvälisen kaupan turvallisuutta, vaihtavat tätä varten kokemuksia ja selvittävät mahdollisuuksia muun muassa tulliyhteistyön kehittämiseen ja tullimenettelyjen yksinkertaistamiseen.

14 artikla. *Polkumyynnin torjunta.* Osapuolet vahvistavat oikeutensa ja velvoitteensa ja sopivat pitävänsä polkumyynnin torjunnan alalla tehtävää yhteistyötä erittäin tärkeänä.

15 artikla. *Investoinnit.* Osapuolet sopivat tukevansa investointivirtojen kasvattamista ja parantavansa investointeihin liittyvää yhteistyötä.

16 artikla. *Kilpailupolitiikka.* Osapuolet sopivat edistävänsä kilpailusääntöjen soveltamista ja siihen liittyvää yhteistyötä.

17 artikla. *Palvelut.* Osapuolet sopivat vuoropuhelusta palvelukaupan lisäämiseksi, markkinoillepääsyn ja sähköisen kaupan edistämiseksi sekä pääoman ja teknologian saatavuuden parantamiseksi.

18 artikla. *Immateriaalioikeudet.* Osapuolet sitoutuvat toimenpiteisiin immateriaalioikeuksien suojelemiseksi ja noudattamisen varmistamiseksi kansainvälisten normien mukaisesti. Osapuolet sopivat yhteistyöstä sekä tietojen ja kokemusten vaihdosta liittyen muun muassa immateriaalioikeuksien käyttöön ja niiden noudattamisen valvontaan.

19 artikla. *Sähköinen kaupankäynti.* Osapuolet sopivat vaihtavansa tietoja sähköiseen kaupankäyntiin liittyvistä sääntelykysymyksistä omien lakiansa ja määräystensä mukaisesti.

IV OSASTO: YHTEISTYÖ VAPAUDEN, TURVALLISUUDEN JA OIKEUDEN ALALLA

20 artikla. *Oikeusvaltioperiaate.* Artiklassa osapuolet sopivat yhteistyöstä oikeusvaltioperiaatteen ja asiaankuuluvien instituutioiden lujittamiseksi.

21 artikla. *Sukupuolten tasa-arvo ja naisten ja tyttöjen vaikutusvallan lisääminen.* Artiklassa osapuolet tunnustavat sukupuolten tasa-arvon ja kaikkien naisten ja tyttöjen vaikutusvallan lisäämisen välttämättömyyden sekä omana tavoitteenaan että demokratian, kestävä ja osallistavan kehityksen, rauhan ja turvallisuuden edistäjänä sekä sopivat tekevänsä yhteistyötä edistääkseen sukupuolten tasa-arvoa, naisten ja tyttöjen kaikkien ihmisoikeuksien kokonaisvaltaista toteutumista ja heidän vaikutusvaltansa lisäämistä sekä sukupuolinäkökohtien

valtavirtaistamista tämän sopimuksen täytäntöönpanossa. Osapuolet sopivat vaihtavansa keskenään hyviä käytäntöjä ja tutkivansa uusia yhteistyöjärjestelyjä ja mahdollisia synergioita osapuolten sukupuoleen liittyvien politiikkojen ja ohjelmien välillä.

22 artikla. *Henkilötietojen suoja.* Osapuolet sopivat näkemysten ja tietojen vaihdosta edistääkseen korkeatasoista henkilötietojen suojaa noudattaen kaikkia sovellettavia normeja.

Yksityiselämän suoja koskevan perustuslain 10 §:n mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Sopimuksen 22 artiklan mukaan osapuolet pyrkivät helpottamaan henkilötietojen siirtoa osapuolten välillä osapuolten lakien ja määräysten mukaisesti. Määräystä tietojenvaihdosta ei siten ole kirjoitettu velvoittavaan muotoon. Huomionarvoista on lisäksi, että tietojenvaihto perustuu aina osapuolten lakeihin ja määräyksiin. Kyseisen artiklan ei voida katsoa kuuluvan lainsäädännön alaan.

23 artikla. *Oikeudellinen yhteistyö.* Osapuolet tehostavat keskinäistä oikeusapua ja rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevaa nykyistä yhteistyötä osapuolia sitovien asiaa koskevien kansainvälisten sopimusten mukaisesti. Osapuolten väliseen oikeudelliseen yhteistyöhön kuuluu myös muun muassa tietojenvaihto oikeusjärjestelmistä ja lainsäädännöstä.

Artiklasta ei seuraa uusia toimintavelvoitteita, vaan ne perustuvat muihin kansainvälisiin velvoitteisiin, joihin osapuolet ovat sitoutuneet.

Todetaan kuitenkin, että Suomen viranomaiset antaa oikeusapua vieraan valtion viranomaiselle siten kuin kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetussa laissa (4/1994) säädetään tai on erikseen vieraan valtion kanssa sovittu. Laissa on ainoastaan joitakin oikeusavun pyytämistä vieraalta valtiolta koskevia säännöksiä. Vieraan valtion velvollisuus antaa oikeusapua ja sen antamisessa noudatettavat muodot ja menettelyt määräytyvät kansainvälisten sopimusten ja vieraan valtion lain mukaisesti. Suomi on sitoutunut muun muassa keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevaan eurooppalaiseen yleissopimukseen (SopS 30/1981) ja sen toiseen lisäpöytäkirjaan (SopS 34/2014) ja keskinäisestä oikeusavusta Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehtyyn yleissopimukseen (SopS 56/2004) ja siihen vuonna 2001 tehtyyn pöytäkirjaan (SopS 43/2005). Suomi on lisäksi tehnyt kahdenväliset sopimukset keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Yhdysvaltojen, Australian ja Hongkongin kanssa.

Luovuttamista Suomesta säädellään rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta annetussa laissa (456/1970). Laki sisältää ainoastaan joitakin luovuttamista Suomeen koskevia säännöksiä. Vieraan valtion velvollisuus luovuttaa henkilö sekä siinä noudatettavat muodot ja menettelyt määräytyvät kansainvälisten sopimusten ja vieraan valtion lain mukaisesti. Euroopan neuvoston jäsenvaltioiden välillä noudatetaan rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevaa yleissopimusta (SopS 32/1971). Yleissopimukseen on liittynyt myös joitakin Euroopan neuvoston ulkopuolisia valtioita, kuten Israel, Korea ja Etelä-Afrikka. Euroopan unionin jäsenvaltioiden välinen luovuttaminen perustuu eurooppalaista pidätysmääräystä (EAW) koskevaan Suomessa lailla (1286/2003) voimaan saatettuun puitepäätökseen. Pohjoismaiden (Suomi, Ruotsi, Tanska, Norja ja Islanti) välillä noudatetaan niin ikään lailla (1383/2007) voimaan saatettua pohjoismaista pidätysmääräystä (NAW). Sekä EAW:tä että NAW:tä sovellettaessa luovuttamisesta Suomesta päättää Helsingin käräjäoikeus. Suomi on lisäksi tehnyt kahdenvälisiä luovuttamissopimuksia muun muassa Yhdysvaltojen, Kanadan ja Australian kanssa.

Artiklaan liittyy yhteinen julistus, jossa todetaan, että Thaimaan kuninkaallinen hallitus pyrkii kaikkiin keinoin lakiensa mukaisesti varmistamaan, että henkilön kuolemanrangaistusta ei panna täytäntöön, ja jos tuomioistuimien antama kuolemanrangaistus, Thaimaan kuninkaallinen hallitus antaa suosituksen kuninkaallisesta armahtamisesta.

Huomioitavaa on, että sopimuksessa itsessään ei määrätä mitään kuolemanrangaistuksista. Todetaan kuitenkin, että perustuslain 7 §:n 2 momentin mukaan ketään ei saa tuomita kuolemaan, kiduttaa eikä muutoinkaan kohdella ihmisarvoa loukkaavasti. Perustuslain kyseinen säännös kieltää yksiselitteisesti ja ehdottomasti paitsi kuolemanrangaistuksen täytäntöönpanon, myös kuolemanrangaistukseen tuomitsemisen Suomessa (ks. PeVL 6/1997 vp, s. 3). Perustuslain 9 §:n 4 momentin mukaan ulkomaalaista ei saa karkottaa, luovuttaa tai palauttaa, jos häntä tämän vuoksi uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu. Kuolemanrangaistuksen kieltä sisältyy Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6. ja 13. lisäpöytäkirjoihin ja KP-sopimuksen 2. lisäpöytäkirjaan, jotka Suomi on ratifioinut. Lisäksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien on katsottu kuolemanrangaistuksen olevan kaikissa olosuhteissa myös vastoin Euroopan ihmisoikeussopimuksen 2 artiklan oikeutta elämään sekä 3 artiklan kidutuksen kieltä (Al-Saadoon and Mufdhi v. the United Kingdom, 2.3.2010). Kyse on ehdottomasta kiellosta, josta ei ole esimerkiksi Euroopan ihmisoikeussopimuksen 15 artiklan mukaan mahdollista poiketa edes poikkeusoloissa.

24 artikla. *Konsulisuoja.* Artiklassa Thaimaa suostuu siihen, että sen alueella edustettujen jäsenvaltioiden diplomaatti- ja konsuliviranomaiset antavat suojelua myös sellaisten jäsenvaltioiden kansalaisille, joilla ei ole Thaimaassa pysyvää edustustoa, joka pystyisi määrättyssä tapauksessa tosiasiallisesti antamaan konsulisuojelua, samoin edellytyksin kuin omille kansalaisilleen.

25 artikla. *Muuttoliikettä koskeva yhteistyö.* Osapuolet vahvistavat alueidensa välisen muuttoliikkeen hallitsemisen olevan tärkeää ja sopivat mahdollisuudesta käynnistää vuoropuhelua mistä tahansa molemmille tärkeästä muuttoliikkeeseen liittyvästä aiheesta. Osapuolten yhteistyön todetaan perustuvan tarvearviointiin ja toistensa kuulemiseen. Artiklan 3 kohdassa osapuolet sopivat laittomasti toisen osapuolen alueella oleskelevien kansalaistensa takaisin ottamisesta sitä pyydettyä ja ilman muita kuin matkustusasiakirjoihin ja kansalaisuuden osoittamiseen liittyviä muodollisuuksia ja osapuolet sitoutuvat myöntämään kansalaisilleen viipymättä tarvittavat matkustusasiakirjat 3 kohdan soveltamista varten. Artiklan kohdassa 4 todetaan lisäksi mahdollisuus neuvotella EU:n ja Thaimaan välinen takaisinottosopimus, mikäli jompikumpi osapuoli katsoo sen tarpeelliseksi.

Artiklan mukaan osapuolten välinen yhteistyö toteutetaan osapuolten kansainvälisten velvoitteiden ja voimassa olevan lakien ja määräysten mukaisesti.

Perustuslain 9 §:n 3 momentin mukaan Suomen kansalaista ei saa estää saapumasta maahan. Perustuslain 9 §:n 4 momentin mukaan ulkomaalaisen oikeudesta tulla Suomeen ja oleskella maassa säädetään lailla, eikä ulkomaalaista saa karkottaa, luovuttaa tai palauttaa, jos häntä tämän vuoksi uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu. Artiklasta ei seuraa, että osapuolella olisi velvollisuus lähettää toisen osapuolen kansalainen kyseiseen maahan.

Matkustusoikeuden osoittamiseksi myönnettävistä asiakirjoista säädetään passilaissa (671/2006) ja henkilökortin myöntämisestä henkilökorttilaissa (663/2016).

Artiklan 3 ja 4 kohdat kuuluvat lainsäädännön alaan.

26 artikla. *Humanitaarinen yhteistyö.* Artiklassa osapuolet sopivat pyrkivänsä tekemään edelleen yhteistyötä kaikissa humanitaarista yhteistyötä ja apua koskevissa kysymyksissä, mukaan lukien asuinseudultaan siirtymään joutuneet henkilöt ja tuki osapuolten alueella siirtymään joutuneiden henkilöiden kanssa tekemisissä olevien virkamiesten valmiuksien kehittämiseksi. Osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä molempia osapuolia tyydyttävällä tavalla ja tapauskohtaisesti osapuoliin sovellettavien kansainvälisten normien ja humanitaaristen periaatteiden eli humanisuuden, puolueettomuuden, riippumattomuuden ja tasapuolisuuden mukaisesti. Osapuolet sopivat sitoutuvansa vahvistamaan humanitaarisen avun ja kehityksen välistä yhteyttä.

27 artikla. *Järjestäytyneen rikollisuuden ja korruption torjunta.* Osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä järjestäytyneen rikollisuuden, talousrikollisuuden ja korruption torjumiseksi esimerkiksi panemalla täytäntöön sovellettavat kansainväliset sopimukset, joiden osapuolia ne ovat.

28 artikla. *Yhteistyö rahanpesun ja terrorismin rahoituksen ennaltaehkäisyyn ja torjunnan alalla.* Osapuolet tunnustavat yhteistyön tarpeen terrorismin rahoituksen ja rahanpesun ehkäisemiseksi. Yhteistyö mahdollistaa asiaa koskevien tietojen vaihdon osapuolten lakien ja mää-räysten puitteissa. Lisäksi yhteistyö käsittää valmiuksien kehittämistä esimerkiksi hyvien toimintatapojen vaihdon ja koulutuksen avulla, jos osapuolet niin sopivat.

29 artikla. *Yhteistyö huumausainepolitiikan alalla.* Osapuolet sopivat yhteistyöstä, joka tähtää laittomien huumausaineiden tarjonnan, kaupan ja kysynnän sekä huumausaineiden väärinkäytön kielteisten seurausten vähentämiseen sekä huumausaineiden lähtöaineiden väärinkäytön tehokkaampaan valvontaan. Erikseen sovittavissa yhteistyökeinoissa huomioidaan sovellettavat kansainväliset yleissopimukset ja YK-julistukset. Lisäksi osapuolet sopivat vaihtavansa asiantuntemusta.

V OSASTO: YHTEISTYÖ MUILLA ALOILLA

30 artikla. *Ihmisoikeudet.* Osapuolet sopivat yhteistyöstä ihmisoikeuksien edistämiseksi ja suojelemiseksi erikseen sovittavilla aloilla.

31 artikla. *Rahoitusalan yhteistyö.* Osapuolet sopivat lujittavansa rahoitusalan yhteistyötä ja tunnustavat valmiuksien kehittämisen tärkeyden.

32 artikla. *Makrotalouspolitiikkaa koskeva vuoropuhelu.* Osapuolet sopivat tietojen ja kokemusten vaihdosta taloutta koskevista suuntauksista ja talouspolitiikasta, jota toteutetaan alueellisen taloudellisen yhteistyön puitteissa.

33 artikla. *Verotusalan hyvä hallintotapa.* Osapuolet sopivat yhteistyön lujittamisesta verotuksen alalla ja sitoutuvat noudattamaan hyvää hallintotapaa verotuksen alalla koskevia periaatteita. Artiklan määräykset ovat luonteeltaan tulevaa yhteistyötä mahdollistavia ja tukevia, eivätkä ne sisällä suoranaisia toimintavelvoitteita.

34 artikla. *Teollisuuspolitiikkaa ja mikro- ja pk-yrityksiä koskeva yhteistyö.* Artiklassa osapuolet toteavat edistävänsä yhteistyötä sopiviksi katsotuilla teollisuuspolitiikan aloilla tavoitteenaan parantaa pienten ja keskisuurten yritysten kilpailukykyä. Yhteistyö voi pitää sisällään

muun muassa tietojen ja kokemusten vaihtoa, talouden toimijoiden välisten yhteyksien edistämistä ja toiminnan helpottamista sekä yritysten yhteiskuntavastuun edistämistä.

35 artikla. *Yritysten välisen yhteistyön helpottaminen.* Osapuolet sopivat helpottavansa ja tukevansa niiden yksityisten sektorien toteuttamia asiaankuuluvia yhteistyötoimia.

36 artikla. *Tieto- ja viestintäteknologioihin liittyvä yhteistyö.* Osapuolet sopivat näkemyksien vaihdosta tieto- ja viestintäteknikkaa koskevista kysymyksistä tavoitteenaan edistää talouden kehitystä. Vuoropuhelun ja parhaiden toimintatapojen jakamisen lisäksi yhteistyö voi pitää sisällään tutkimusyhteistyön edistämistä.

37 artikla. *Tiede-, teknologia- ja innovointiyhteistyö.* Osapuolet sopivat kehittävänsä tieteen, teknologiaan ja innovointiin liittyvää yhteistyötä osapuolten lakien ja sääntöjen mukaisesti sekä vastavuoroisuuteen perustuen. Yhteistyössä varmistetaan immateriaalioikeuksien riittävä suojaaminen. Mahdollisiksi yhteistyöaloiksi mainitaan muun muassa bioteknologia, kyberturvallisuus, avaruusteknologia ja uusiutuva energia. Mahdollisiksi yhteistyömuodoiksi mainitaan tietojen vaihtaminen, strategisten tutkimuskumppanuuksien edistäminen sekä tutkijoiden koulutuksen ja tutkijavaihdon edistäminen. Osapuolet tukevat omien korkeakoulujensa, tutkimuskeskustensa ja tuotantoalojensa osallistumista yhteistyöhön.

38 artikla. *Ilmastonmuutos.* Artiklassa osapuolet katsovat, että ilmastonmuutos on uhka ihmiskunnan olemassaololle, ja toistavat sitoumuksensa vahvistaa globaaleja toimenpiteitä kyseisen uhan torjumiseksi. Artiklassa osapuolet vahvistavat sitoumuksensa UNFCCC:n ja Pariisin sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseen. Näin ollen kumpikin osapuoli sopii panevansa UNFCCC:n ja Pariisin sopimuksen tosiasiallisesti täytäntöön. Osapuolet sopivat pyrkivänsä vahvistamaan maailmanlaajuisia toimia ilmastonmuutoksen ja sen vaikutusten torjumiseksi. Osapuolet sopivat myös tehostavansa yhteistyötä niiden politiikkojen suhteen, joilla autetaan hillitsemään ilmastonmuutosta ja sopeutumaan ilmastonmuutoksen haittavaikutuksiin, myös merenpinnan nousuun, ja suuntaamaan osapuolten taloudet, rahoitusvirrat mukaan luettuina, kohti alhaisia kasvihuonekaasupäästöjä ja ilmastokestävää kehitystä Pariisin sopimuksen mukaisesti. Artiklassa osapuolet sopivat yhteisistä tavoitteista.

39 artikla. *Energia.* Osapuolet sopivat pyrkivänsä energia-alan yhteistyön lisäämiseen tavoitteenaan energian tarjonnan monipuolistaminen ja uusien energiamuotojen kehittäminen, energiatehokkuuden ja energian kestäväan tuotantoon ja käyttöön tarkoitetun teknologian siirron edistäminen, ilmastonmuutoksen sopeutumiseen liittyvän yhteistyön tehostaminen sekä energia-alan valmiuksien kehittäminen ja investointien helpottaminen. Osapuolet sopivat edistävänsä vastavuoroisesti hyödyttäviä yhteyksiä ja tarvittaessa myös yhteistä tutkimusta ja pitävät tärkeänä käsitellä kohtuuhintaisten energiapalveluiden ja kestäväan kehityksen välisiä yhteyksiä.

40 artikla. *Liikenne.* Osapuolet sopivat yhteistyöstä molemmille tärkeillä osa-alueilla kattaen kaikki liikennemuodot ja niiden yhdistelmät sekä pitäen sisällään tavaroiden ja matkustajien liikkumisen helpottamisen. Lentoliikenteen alalla yhteistyön tarkoituksena on edistää muun muassa tekniikan ja sääntelyn lähentämistä, kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä ja taloussuhteiden kehittämistä. Meriliikenteen alalla yhteistyön tavoitteena on edistää muun muassa vuoropuhelua ja näkemysten vaihtoa.

41 artikla. *Matkailu.* Osapuolet sopivat pyrkivänsä parantamaan tietojenvaihtoa ja määrittelemään parhaita toimintatapoja matkailualan tasapainoisen ja kestäväan kehityksen varmistamiseksi sekä kehittämään yhteistyötä luonnon ja kulttuuriperinnön suojelemiseksi.

42 artikla. *Koulutus ja kulttuuri.* Osapuolet sopivat edistävänsä koulutus- ja kulttuuriyhteistyötä sekä kulttuurivaihtoa, ihmisten välisiä yhteyksiä ja korkeakouluille suunnattujen ja tutkijoiden liikkuvuutta ja koulutusta edistävien toimien toteutusta. Osapuolet sopivat lisäksi keskustelevansa ja tekevänsä yhteistyötä kansainvälisillä foorumeilla ja edistävänsä YK:n kasvatusta-, tiede- ja kulttuurijärjestön Unescon kulttuurista moninaisuutta koskevan yleismaailmallisen julistuksen periaatteita.

43 artikla. *Ympäristö ja luonnonvarat.* Osapuolet vahvistavat sitoutumisensa biologista monimuotoisuutta koskevaan yleissopimukseen, luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston uhanalaisten lajien kansainvälistä kauppaa koskevaan yleissopimukseen sekä YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssin (v. 1992) ja myöhempien huippukokousten tuloksiin. Osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä edistääkseen kestävään kehitykseen tähtäävää ympäristön suojelua ja ympäristön tilan parantamista. Mahdollisia yhteistyöaloja ovat muun muassa ympäristötietoisuuden lisääminen, ilmastonmuutokseen liittyviin haasteisiin vastaaminen, metsävarojen kestävään hallintoihin liittyvän yhteistyön tehostaminen, luonnonvaraisten eläinten ja kasvien laittoman kaupan torjunta, meri- ja rannikkoympäristön suojelun parantaminen ja ilmanlaadun parantaminen.

44 artikla. *Valtamerten hallinnointi.* Artiklassa osapuolet sopivat vahvistavansa valtamerten hallinnointia koskeviin kysymyksiin liittyvää vuoropuhelua ja yhteistyötä edistääkseen meren elollisten luonnonvarojen ja meriekosysteemien säilyttämistä ja kestävää hoitoa pitkällä aikavälillä. Osapuolet tehostavat yhteistyötä meren elollisten luonnonvarojen säilyttämisen, hoidon ja kestävä hyödyntämisen alalla.

45 artikla. *Maatalous, kotieläintalous, kalatalous ja maaseudun kehittäminen.* Osapuolet sopivat edistävänsä maataloutta, kotieläintaloutta, kalataloutta ja maaseudun kehittämistä koskevaa vuoropuhelua. Tiedonvaihdosta sovitaan muun muassa maatalouspolitiikkaan, eläinten hyvinvointia koskeviin toimintaperiaatteisiin, kasvilajikkeiden suojaamiseen, tietokantojen kehittämiseen, koulutukseen, kestävään meri- ja kalastuspolitiikkaan sekä laittomien, ilmoittamattomien ja sääntelemättömien kalastuskäytäntöjen torjumiseen liittyen.

46 artikla. *Terveys.* Osapuolet sopivat terveysalan yhteistyöstä, joka toteutetaan ensisijaisesti tietoja vaihtamalla, henkilövaihtojen, apurahojen ja koulutusohjelmien kautta sekä edistämällä kansainvälisten terveysopimusten kattavaa ja oikea-aikaista toimeenpanoa.

47 artikla. *Työllisyys- ja sosiaaliasiat.* Osapuolet sopivat lisäävänsä yhteistyötään työllisyys- ja sosiaaliasioissa ja edistävänsä täyttä ja tuottavaa työllisyyttä sekä ihmisarvoista työtä. Osapuolet vahvistavat sitoutuvansa edistämään ja noudattamaan kansainvälisesti tunnustettujen työelämän ja sosiaalisten perusnormien periaatteita. Mahdollisia yhteistyömuotoja voivat olla muun muassa osapuolten sopimat erityisohjelmat- ja hankkeet sekä vuoropuhelu, yhteistyö ja aloitteet kahden- tai monenvälisesti.

48 artikla. *Tilastot.* Osapuolet sopivat yhteistyöstä tilastointivalmiuksien kehittämiseksi sekä tilastointimenetelmien ja -käytäntöjen yhdenmukaistamiseksi.

49 artikla. *Kansalaisyhteiskunta.* Osapuolten todetaan tunnustavan kansalaisyhteiskunnan merkityksen kumppanuus- ja yhteistyösopimukseen perustuvan yhteistyön tukemisessa ja pyrkivän vuoropuheluun sen kanssa.

VI OSASTO: YHTEISTYÖTAVAT

50 artikla. *Yhteistyöresurssit.* Artiklassa osapuolet sopivat, että ne varaavat sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi asianmukaiset resurssit omien valmiuksiensa sallimissa rajoissa.

51 artikla. *Yhteistyö kolmansien maiden kehittämiseksi.* Artiklassa osapuolet sopivat aloittavansa säännöllisen vuoropuhelun kehitysohjelmistaan kolmansissa maissa. Osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä yhteisissä toimissa, joilla pyritään tukemaan kestävästä kehitystä Thaimaan naapurimaissa ja niiden ulkopuolella asiaankuuluvilla kolmenvälisen yhteistyön aloilla.

VII OSASTO: INSTITUTIONAALINEN RAKENNE

52 artikla. *Sekakomitea.* Artiklassa sovitaan osapuolten välisen sekakomitean perustamisesta, kokoontumistiheydestä ja mahdollisuudesta perustaa sekakomitealle raportoivia työryhmiä. Lisäksi sovitaan komitean tehtävistä, joita ovat muun muassa sopimuksen täytäntöönpanon valvonta, suositusten antaminen sopimuksen tavoitteiden edistämiseksi, sopimuksen tulkintaa koskevien näkemuserojen ratkaiseminen ja velvoitteiden täyttämättä jättämisen tutkiminen ja neuvottelu sovintoratkaisun löytämiseksi.

VIII OSASTO: LOPPUMÄÄRÄYKSET

53 artikla. *Tulevaa kehitystä koskeva lauseke* Artiklassa todetaan että yhteistyötä lisätäkseen osapuolet voivat keskinäisestä sopimuksestaan laajentaa tätä sopimusta, myös täydentämällä sitä tiettyjä aloja, sektoreita tai toimintoja koskevilla sopimuksilla tai pöytäkirjoilla. Tällaiset erillissopimukset tai pöytäkirjat ovat erottamaton osa osapuolten välisiä yleisiä kahdenvälisiä suhteita, ja niihin sovelletaan yhteistä institutionaalista kehystä. Sopimuksen täytäntöönpanon osalta kumpi tahansa osapuoli voi tehdä ehdotuksia yhteistyön laajentamiseksi ottaen huomioon tämän sopimuksen soveltamisesta saadut kokemukset.

54 artikla. *Muut sopimukset.* Artiklassa määrätään, ettei kumppanuus- ja yhteistyösopimus vaikuta sellaisten sitoumusten soveltamiseen, joita osapuolet ovat tehneet suhteessa kolmansiin maihin ja kansainvälisiin järjestöihin. Lisäksi todetaan, että osapuolet voivat tehdä erityissopimuksia kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen kattamilla yhteistyöaloilla.

55 artikla. *Velvoitteiden täyttäminen.* Artiklassa määrätään sopimuksen mukaisten velvoitteiden täyttämättä jättämisen seurauksista. Artiklan mukaan osapuoli, joka katsoo sopimusta rikotun, voi toteuttaa aiheelliset toimenpiteet, mikäli sekakomitean neuvotteluissa ei päästä molempia tyydyttävään ratkaisuun. Aiheellisilla toimenpiteillä tarkoitetaan mitä tahansa sekakomitean suosittamaa oikeasuhtaista toimenpidettä tai sopimuksen soveltamisen keskeyttämistä osittain tai kokonaan. Kiireellisiä toimia vaativina sopimusrikkomuksina pidetään 1 artiklan 1 kohdan ja 7 artiklan 1 kohdan sisältämien velvoitteiden täyttämättä jättämistä.

56 artikla. *Helpottaminen.* Artiklassa sovitaan osapuolten järjestävän sopimuksen nojalla tehtävän yhteistyön toteuttamiseen osallistuville virkamiehille ja asiantuntijoille tarvittavat tilat.

57 artikla. *Alueellinen soveltaminen.* Artiklassa todetaan, että sopimusta sovelletaan alueeseen, johon sovelletaan Euroopan unionista ja sen toiminnasta tehtyjä sopimuksia niissä määrätyn edellytyksin, sekä Thaimaan alueeseen

58 artikla. *Osapuolten määrittelmä.* Artiklassa todetaan, että sopimuksen osapuolilla tarkoitetaan EU:ta tai sen jäsenvaltioita tai EU:ta ja sen jäsenvaltioita niiden toimivallan mukaisesti sekä Thaimaan hallitusta.

59 artikla. *Voimaantulo ja väliaikainen soveltaminen.* Artiklassa todetaan, että tämä sopimus tulee voimaan kolmantenakymmenentenä (30) päivänä siitä päivästä, jona jälkimmäinen osapuoli on ilmoittanut toiselle osapuolelle tätä varten tarvittavien sisäisten oikeudellisten menettelyjen saattamisesta päätökseen. Lisäksi Thaimaa ja EU voivat soveltaa tätä sopimusta väliaikaisesti kokonaan tai osittain omien sisäisten menettelyjensä mukaisesti ennen sen voimaantuloa.

60 artikla. *Voimassaolo ja päättyminen.* Artiklassa määrätään sopimuksen voimaantulon ajankohdasta, voimassaolon kestosta ja jatkumisesta sekä sopimuksen irtisanomisesta. Artiklan mukaan sopimus tehdään viideksi vuodeksi, minkä jälkeen sopimuksen voimassaoloa jatketaan ilman eri toimenpiteitä vuodeksi kerrallaan.

61 artikla. *Muutokset.* Artiklassa todetaan, että sopimusosapuolet voivat sopia yhdessä muutoksista sopimukseen ja ne tulevat voimaan viimeisen kirjallisen ilmoituksen jälkeen.

62 artikla. *Yhteiset julistukset.* Artiklassa sovitaan, että tähän sopimukseen liitetyt yhteiset julistukset ovat erottamaton osa tätä sopimusta.

63 artikla. *Ilmoitukset.* Artiklassa sovitaan, että Euroopan unionin neuvoston pääsihteeristö ja Thaimaan ulkoasiainministeriö ovat tahoja, joille tehdään 59, 60 ja 61 artiklan mukaiset ilmoitukset sopimuksen voimaantuloon ja irtisanomiseen liittyen.

64 artikla. *Todistusvoimaiset tekstit.* Artiklassa todetaan kielet, joilla sopimus on tehty, sekä niiden yhtäläinen todistusvoimaisuus.

7 Voimaantulo

Sopimuksen osapuolet hyväksyvät sopimuksen omien menettelyjensä mukaisesti. Sopimus tulee sen 59 artiklan mukaan voimaan kolmantenakymmenentenä (30) päivänä siitä päivästä, jona jälkimmäinen osapuoli on ilmoittanut toiselle osapuolelle tätä varten tarvittavien sisäisten oikeudellisten menettelyjen saattamisesta päätökseen.

Ehdotetaan, että esitykseen sisältyvä laki tulee voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti sopimuksen kanssa.

Sopimuksen 59 artiklan mukaan Thaimaa ja EU voivat soveltaa sopimusta väliaikaisesti kokonaan tai osittain omien sisäisten menettelyjensä mukaisesti ennen sen voimaantuloa. Väliaikainen soveltaminen tulee voimaan kolmantenakymmenentenä (30) päivänä siitä päivästä, jona EU ja Thaimaa ovat ilmoittaneet toisilleen tarvittavien menettelyjensä saattamisesta päätökseen ja sopimuksen väliaikaisesti sovellettavat osat. EU:n neuvosto on päättäessään sopimuksen allekirjoittamisesta unionin puolesta päättänyt myös sopimuksen väliaikaisesta soveltamisesta päätöksellään (EU) 2022/2562. Päätöksessä on määritelty, mitä osia sopimuksesta unioni soveltaa väliaikaisesti. Väliaikaisen soveltamisen piiriin kuuluu ainoastaan unionin toimivaltaan kuuluvia sopimuksen osia. Sopimuksen väliaikainen soveltaminen ei ole vielä alkanut, sillä Thaimaan hyväksyntää odotetaan vielä. Kun se on saatu, väliaikainen soveltaminen aloitetaan siitä 30 päivän päästä.

Sopimuksen on tähän mennessä hyväksynyt kansallisesti 12 EU-jäsenvaltiota. Euroopan unionin neuvosto tekee päätöksen sopimuksen tekemisestä unionin puolesta todennäköisesti vasta sen jälkeen, kun sen kaikki jäsenvaltiot ovat ensiksi ilmoittaneet kansallisten menettelyiden loppuunsaattamisesta. Euroopan parlamentti on antanut hyväksyntänsä sopimuksen tekemisestä kesäkuussa 2023. Thaimaan parlamentti on hyväksynyt sopimuksen elokuussa 2024.

8 Ahvenanmaan maakuntapäivien suostumus

Sopimukseen sisältyy määräyksiä, jotka kuuluvat Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n mukaan Ahvenanmaan lainsäädäntövaltaan. Tällaisia Ahvenanmaan lainsäädäntövaltaan kuuluvia aloja koskevia määräyksiä sisältyy ainakin 34 artiklaan (Teollisuuspolitiikkaa ja mikro- ja pk-yrityksiä koskeva yhteistyö), 40 artiklaan (liikenne), 42 artiklaan (koulutus ja kulttuuri), 43 artiklaan (ympäristö ja luonnonvarat), 45 artiklaan (maatalous, kotieläintalous, kalatalous ja maaseudun kehittäminen), 46 artiklaan (terveys), 47 artiklaan (työllisyys- ja sosiaaliasiat) ja 48 artiklaan (tilastot).

Koska sopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövaltaan, sopimuksen voimaansaattamissäädökselle on tarpeen saada Ahvenanmaan itsehallintolain 59 §:n 1 momentin mukaisesti Ahvenanmaan maakuntapäivien hyväksyntä.

9 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja käsittelyjärjestys

9.1 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden välinen toimivallanjako

Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Thaimaan kuningaskunnan välinen kumppanuutta ja yhteistyötä koskeva puitesopimus on luonteeltaan niin sanottu sekasopimus. Sopimuksen määräykset kuuluvat osittain jäsenvaltioiden yksinomaiseen toimivaltaan ja osittain unionin yksinomaiseen toimivaltaan tai unionin ja sen jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan. Vakiintuneen käytännön mukaan eduskunta hyväksyy tällaisen sopimuksen vain niiltä osin kuin se kuuluu Suomen toimivaltaan (esim. PeVL 6/2001 vp, PeVL 31/2001 vp, PeVL 16/2004 vp, PeVL 24/2004 vp).

Käsiteltävänä olevan sopimuksen kaltaisten yleisluonteisten, osapuolten välistä yhteistyötä korostavien ja laaja-alaisten sekasopimusten määräysten toimivallan jakautumisesta unionin ja sen jäsenvaltion kesken on vaikea tehdä täysin yksityiskohtaista selvitystä. Toimivallanjakoa ei ole myöskään osoitettu sopimuksen määräyksissä. Neuvoston päätöksessä (EU) 2022/2562 sopimuksen allekirjoittamisesta ja väliaikaisesta soveltamisesta on toisaalta määritelty ne määräykset, joita sovellettaisiin väliaikaisesti siltä osin kuin ne kattavat unionin toimivaltaan kuuluvia kysymyksiä, mukaan lukien kysymykset, jotka kuuluvat unionin toimivaltaan määritellä ja toteuttaa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Päätöksen perusteella Euroopan unionilla voidaan katsoa olevan toimivaltaa ainakin sopimuksen seuraavissa osissa: I osasto, II osasto, III osasto, IV osasto: 20, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 28 ja 29 artikla, V osasto: 30, 31, 32, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48 ja 49 artikla, VI osasto, VII osasto, VIII osasto, yhteinen julistus 5 artiklasta ja yhteinen julistus 23 artiklasta määräysten osalta. Toisin sanoen väliaikaisen soveltamisen ulkopuolelle jäävät ainoastaan sopimuksen 24 artikla (Konsulisuoja) ja 33 artikla (Verotusalan hyvä hallintotapa), joiden osalta unionilla ei ole katsottu olevan toimivaltaa ja jotka ovat siten jäsenvaltioiden yksinomaisessa toimivallassa.

Huomionarvoista on, että sopimuksen allekirjoittamista ja väliaikaista soveltamista koskevan päätöksen aineellisena oikeusperustana käytetään Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 209 artiklaa, joka koskee kehitysyhteistyötä. SEUT:n toimivallan jaottelua ja luonnetta koskeviin määräyksiin kuuluvassa SEUT 4 artiklan 4 kohdassa puolestaan määrätään mm. siitä, että kehitysyhteistyön alalla unionilla on toimivalta toteuttaa toimia ja harjoittaa yhteistä politiikkaa ilman, että tämän toimivallan käyttäminen estää jäsenvaltioita käyttämästä omaa toimivaltaansa. Kehitysyhteistyön alalla EU:lla ja jäsenvaltioilla voidaan katsoa olevan ns. rinnakkainen toimivalta, jolla ei sovellu jaetun toimivallan aloja koskeva perusperiaate, jonka mukaan jäsenvaltiot voivat käyttää toimivaltaansa vain siltä osin kuin EU ei ole käyttänyt omaa toimivaltaansa tai on päättänyt lakata käyttämästä sitä.

Jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluvia määräyksiä sisältyy muun muassa sopimuksen I osastoon, jossa määrätään joukkotuhoojista, pienaseista ja kevyistä aseista, kansainvälistä yhteisöä koskevista vakavista rikoksista ja terrorismin torjunnasta. Myös II osaston määräyksiin kahdensivuisesta, alueellisesta ja kansainvälisestä yhteistyöstä sisältyy jäsenvaltioiden toimivaltaa.

III osaston (Kauppaan ja investointeihin liittyvä yhteistyö) osalta jäsenvaltioilla voidaan katsoa olevan toimivaltaa siltä osin, kuin määräykset koskevat muita kuin suoria ulkomaisia sijoituksia.

Samoin jäsenvaltioiden toimivaltaa on yhteistyötä oikeuden, vapauden ja turvallisuuden alalla koskevassa IV osastossa (muun muassa henkilötietojen suoja, oikeudellinen yhteistyö, konsulisuojelu, muuttoliikettä koskeva yhteistyö, järjestäytyneen rikollisuuden ja korruption torjunta, rahanpesu ja terrorismin rahoitus, yhteistyö huumausainepolitiikan alalla).

V osaston (Yhteistyö muilla aloilla) osalta toimivaltaa voidaan katsoa olevan laajasti osastoa koskevissa kysymyksissä (muun muassa teollisuuspolitiikkaa ja mikro- ja pk-yrityksiä koskeva yhteistyö, liikenne, ympäristö ja luonnonvarat, verotus, tieto- ja viestintäteknologia, tie-de-, teknologia- ja innovointiyhteistyö, maatalous, kotieläintalous, kalatalous ja maaseudun kehittäminen, ilmasto, matkailu, koulutus ja kulttuuri, terveysala, työllisyys- ja sosiaaliasiat, tilastointi ja kansalaisyhteiskunta).

Sopimukseen tehdyt yhteiset julistukset 5 ja 23 artiklasta sisältävät myös jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluvia määräyksiä.

Lainsäädännön alaan kuuluvat sopimusmääräykset

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy muun muassa sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan perustuslaissa tarkoitettu eduskunnan hyväksymistoimivalta kattaa kaikki aineelliselta luonteeltaan lain alaan kuuluvat kansainvälisen velvoitteet määräykset. Kansainvälisen velvoitteen määräykset on luettava lainsäädännön alaan kuuluviksi, 1) jos määräys koskee jonkin perustuslaissa turvattun perusoikeuden käyttämistä tai rajoittamista, 2) jos määräys muutoin koskee yksilön oikeuksien tai velvollisuuksien perusteita, 3) jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on perustuslain mukaan säädettävä lailla, taikka 4) jos määräyksen tarkoittamasta määräyksestä on voimassa lain säännöksiä tai 5) siitä on Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla. Kysymykseen ei vaikuta se, onko jokin määräys ristiriidassa vai sopusoinnussa Suomessa lailla annetun säännöksen kanssa (PeVL 11, 12 ja 45/2000 vp).

Suurin osa EU:n ja sen jäsenvaltioiden sekä Thaimaan väliseen kumppanuus- ja yhteistyösopimukseen sisältyvistä määräyksistä ovat luonteeltaan yleisiä, tulevaa yhteistyötä mahdollistavia ja tukevia, eivätkä ne sisällä suoranaisia toimintavelvoitteita. Näin ollen ne eivät myöskään kuulu lainsäädännön alaan.

Perustuslakivaliokunta on katsonut lausunnossaan PeVL 31/2001 vp, jonka se antoi hallituksen esityksestä liittyen erääseen EU:n ja sen jäsenvaltioiden kolmansien valtioiden kanssa tekemään sopimukseen ja joka sisälsi määräyksiä, joissa osapuolet vahvistavat sitoumuksensa kunnioittaa kansainvälisiä ihmisoikeuksia, etteivät sellaiset yleispiirteiset ja julistuksenomaiset määräykset, joissa sopimusosapuolet vahvistavat sitoumuksensa kunnioittaa ihmisoikeuksia, vaikuta Suomen kansainvälisten velvoitteiden sisältöön tai laajuuteen ihmisoikeuksien alalla, eikä eduskunnan suostumus niihin sen vuoksi ollut tarpeen (ks. lisäksi PeVL 45/2000 vp).

Kyseisestä EU:n ulkosuhdesopimuksesta antamassaan lausunnossaan perustuslakivaliokunta kuitenkin totesi, että tietyt ihmisoikeusmääräykset, jotka oli määritelty sopimuksen olennaisiksi osiksi, kuuluivat lainsäädännön alaan siitä syystä, että niillä katsottiin olevan aikaisempaan verrattuna uudentyyppistä sitovaa merkitystä kyseessä olleeseen sopimukseen sisältyneen neuvottelu- ja sanktiomenettelyn vuoksi (PeVL 31/2001 vp). Sopimuksessa sen neuvottelu- ja sanktiomenettelyä koskevaan artiklaan oli nimenomaisesti kirjattu sopimuksen soveltamatta jättäminen viimeisenä keinona, jota voidaan käyttää tapauksessa, jossa toinen sopimuspuoli on rikkonut sopimuksen olennaiseksi osaksi määriteltyä ihmisoikeuksia sekä demokratian ja oikeusvaltion periaatetta koskevaa määräystä. Sopimuksessa oli tietyn tyyppinen sanktiomenettely myös muiden kuin olennaiseksi osiksi määriteltyjen määräysten osalta.

Nyt kyseessä olevan sopimuksen 1 artiklan 1 kohdassa todetaan, että sopimuksen olennaisen osan muodostavat demokratian, oikeusvaltioperiaatteen sekä ihmisoikeuksien kunnioittaminen, sellaisina kuin ne vahvistetaan ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa ja sopimusosapuoliin sovellettavissa kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa. Myös sopimuksen joukkotuhoaseiden leviämisen estämistä koskeva 3 artiklan 1 kohta on määritelty sopimuksen olennaiseksi osaksi. Sopimuksen 55 artiklan 6 kohdassa määrätään, että sopimusrikkomuksen johdosta toinen osapuoli voi ryhtyä ”aiheellisiin toimenpiteisiin”, jollaisiksi määritellään tämän sopimuksen tai minkä tahansa sopimuksen 53 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun erillissopimuksen soveltamisen keskeyttäminen osittain tai kokonaan. Lisäksi on huomioitava, että sopimuksen olennaisten osien rikkominen on sopimuksessa todettu kiireellisiä toimia vaativaksi sopimusrikkomukseksi. Huomionarvoista on, että soveltamisen keskeyttämistä ei ole edellä todetun mukaisesti sidottu ainoastaan nyt kyseessä olevaan sopimukseen, vaan olennaisten osien rikkomisen kohdalla se kattaa myös sellaiset muut osapuolten väliset keskinäiset sopimukset, joilla osapuolet laajentavat tai täydentävät tätä sopimusta. Tällaiset erillissopimukset tai pöytäkirjat ovat erottamaton osa osapuolten välisiä yleisiä kahdenvälisiä suhteita, ja niihin sovelletaan yhteistä institutionaalista kehystä. Edelleen on huomioitava, että olennaisiksi osiksi määritellyt sopimusmääräykset on kirjoitettu sitovampaan muotoon. Tämän perusteella ja perustuslakivaliokunnan tulkintakäytäntö huomioden sopimuksen 1 artiklan 1 kohdan ja 3 artiklan 1 kohdan katsotaan kuuluvan lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 3 artiklan 2 kohdan mukaan osapuolten tulee ottaa käyttöön kansallinen vientivalvontajärjestelmä, joka sisältää tehokkaita seuraamuksia vientivalvonnan laiminlyömisestä. Yksilön oikeuksista ja velvollisuuksista on perustuslain 80 §:n mukaan säädettävä lailla. Perustuslain 8 §:n mukaan rikoksena rangaistava teko ja siitä seuraava rangaistus tulee määritellä lain tasolla. Näin ollen määräys kansallisen vientivalvontajärjestelmän ylläpitämisestä seuraamuksineen kuuluu lainsäädännön alaan. Kyseinen sopimusmääräys ei kuitenkaan edellytä kansallisia lainsäädäntötoimia. Vientivalvonnasta on annettu laintasoista kansallista sääntelyä

laissa kaksikäyttötuotteiden valvonnasta (562/1996) sekä laissa puolustustarvikkeiden viennistä (282/2012).

Sopimuksen muuttoliikettä koskevan 25 artiklan 3 kohdan mukaan osapuolilla on velvollisuus ottaa takaisin laittomasti toisen osapuolen alueella oleskelevat kansalaisensa. Sopimuksen 25 artiklan 4 kohdan mukaan osapuolet sitoutuvat myöntämään asianmukaiset matkustusasiakirjat 3 kohdan soveltamista varten. Perustuslain 9 §:n 3 momentin mukaan Suomen kansalaista ei saa estää saapumasta maahan. Perustuslain 9 §:n 4 momentin mukaan ulkomaalaisen oikeudesta tulla Suomeen ja oleskella maassa säädetään lailla eikä ulkomaalaista saa karkottaa, luovuttaa tai palauttaa, jos häntä tämän vuoksi uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu. Matkustusoikeuden osoittamiseksi myönnettävistä asiakirjoista säädetään passilaissa (671/2006) ja henkilökortin myöntämisestä henkilö-korttilaissa (663/2016). Sopimuksen 20 artiklan 3 ja 4 kohdat sisältävät näin ollen lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Edellä mainitut määräykset eivät edellytä lainsäädäntömuutoksia.

9.2 Käsittelyjärjestys

Koska sopimus ei sisällä määräyksiä, jotka koskisivat perustuslaki sen 94 §:n 2 momentissa tai 95 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla, sopimus voidaan hallituksen käsityksen mukaan hyväksyä äänten enemmistöllä ja ehdotus sen voimaansaattamislainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Edellä mainitut määräykset eivät edellytä lainsäädäntömuutoksia.

1. ponsi

Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään, että eduskunta hyväksyisi kokonaisvaltaista kumppanuutta ja yhteistyötä koskevan Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Thaimaan kuningaskunnan välillä Brysselissä 14.12.2022 tehdyn puitesopimuksen siltä osin kuin se kuuluu Suomen toimivaltaan.

2. ponsi

Koska sopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan samalla eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

kokonaisvaltaista kumppanuutta ja yhteistyötä koskevasta Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Thaimaan kuningaskunnan välisestä puitesopimuksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Kokonaisvaltaista kumppanuutta ja yhteistyötä koskevan Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Thaimaan kuningaskunnan välillä Brysselissä 14 päivänä joulukuuta 2022 tehdyn puitesopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §

Sopimuksen muiden kuin lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaasaattamisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

3 §

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Helsingissä 31 lokakuuta 2024

Pääministeri

Petteri Orpo

Ulkoministeri Elina Valtonen

**EUROOPAN UNIONIN JA SEN JÄSENVALTIOIDEN SEKÄ THAIMAAN
KUNINGASKUNNAN VÄLINEN KOKONAISVALTAISTA KUMPPANUUTTA JA
YHTEISTYÖTÄ KOSKEVA PUITESOPIMUS**

EUROOPAN UNIONI, jäljempänä 'EU',

sekä

BELGIAN KUNINGASKUNTA,

BULGARIAN TASAVALTA,

TŠEKin TASAVALTA,

TANSKAN KUNINGASKUNTA,

SAKSAN LIITTOTASAVALTA,

VIRON TASAVALTA,

IRLANTI,

HELLEENIEN TASAVALTA,

ESPANJAN KUNINGASKUNTA,

RANSKAN TASAVALTA,

KROATIAN TASAVALTA,

ITALIAN TASAVALTA,

KYPROKSEN TASAVALTA,

LATVIAN TASAVALTA,

LIETTUAN TASAVALTA,

LUXEMBURGIN SUURHERTTUAKUNTA,

UNKARI,

MALTAN TASAVALTA,

ALANKOMAIDEN KUNINGASKUNTA,

ITÄVALLAN TASAVALTA,

PUOLAN TASAVALTA,
PORTUGALIN TASAVALTA,
ROMANIA,
SLOVENIAN TASAVALTA,
SLOVAKIAN TASAVALTA,
SUOMEN TASAVALTA,
RUOTSIN KUNINGASKUNTA,

jotka ovat Euroopan unionin jäsenvaltioita, jäljempänä 'jäsenvaltiot',
sekä

THAIMAAN KUNINGASKUNTA, jäljempänä 'Thaimaa',
jäljempänä 'osapuolet', jotka

OTTAVAT HUOMIOON osapuolten perinteiset ystävällismieliset suhteet sekä niitä yhdistävät läheiset historialliset, poliittiset ja taloudelliset siteet,

KATSOVAT, että osapuolten keskinäisten suhteiden kokonaisvaltaisuus on erityisen tärkeää,

VAHVISTAVAT sitoutumisensa demokratian periaatteisiin sekä ihmisoikeuksiin ja perusvapauksiin sellaisina kuin ne vahvistetaan Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksen 10 päivänä joulukuuta 1948 hyväksymässä ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa ja muissa asiaankuuluvissa kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa,

VAHVISTAVAT sitoutumisensa oikeusvaltion ja hyvän hallintotavan periaatteisiin ja toiveensa lisätä kansojensa taloudellista ja sosiaalista edistymistä ottaen huomioon ympäristönsuojelun vaatimukset ja kestävän kehityksen periaatteet sekä 25 päivänä syyskuuta 2015 annetulla YK:n yleiskokouksen päätöslauselmalla 70/1 hyväksytyyn kestävän kehityksen Agenda 2030 toimintaohjelman,

TUNNUSTAVAT, että Thaimaa on kehittyvä maa, ja ottavat huomioon osapuolten kehityserot,

TUNNUSTAVAT tarpeen edistää aselun ja aseistariisunnan käsitteitä ja tavoitteita asiaa koskevien kansainvälisten ja alueellisten asiakirjojen avulla joukkotuhoaseiden aiheuttaman vaaran torjumiseksi. YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1540 (2004) yksimielinen hyväksyminen korostaa koko kansainvälisen yhteisön sitoutumista tällaisten aseiden leviämisen estämiseen. Eurooppa-neuvosto hyväksyi 12 päivänä joulukuuta 2003 joukkotuhoaseiden leviämisen vastaisen strategian, ja Euroopan unionin neuvosto hyväksyi 17 päivänä marraskuuta 2003 EU:n toimintalinjaksi aselukupolitiikan huomioon ottamisen EU:n suhteissa kolmansiin maihin. Kaakkois-Aasian maiden liiton (ASEAN) jäsenenä Thaimaa on Bangkokissa 15 päivänä joulukuuta 1995 allekirjoitetun Kaakkois-Aasian ydinaseetonta vyöhykettä koskevan sopimuksen perustajajäsen,

TOTEAVAT, että osapuolet tunnustavat aseistariisunnan, asevalvonnan, rauhan ja turvallisuuden sekä kehityksen väliset yhteydet ja että osapuolten tiiviimpi yhteistyö asiaankuuluvien kansainvälisten asiakirjojen täytäntöönpanon edistämiseksi voi edistää YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden ja turvallisemman maailman saavuttamista,

TOTEAVAT, että osapuolet pitävät terrorismia uhkana maailmanlaajuiselle turvallisuudelle ja haluavat tehostaa vuoropuheluaan ja yhteistyötään terrorismin torjunnassa asiaa koskevien YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmien ja erityisesti YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1373 (2001) mukaisesti, ja vahvistavat, että kaikkien ihmisoikeuksien ja oikeusvaltion kunnioittaminen ovat terrorismin torjunnan perusta,

VAHVISTAVAT, että vakavimmat koko kansainvälistä yhteisöä koskettavat rikokset eivät saa jäädä rankaisematta ja että niitä koskevien syytteiden tosiasiallinen nostaminen on varmistettava toteuttamalla kansallisen tason toimenpiteitä ja tehostamalla maailmanlaajuisia yhteistyötä,

VAHVISTAVAT pyrkivänsä päättäväisesti torjumaan kansainvälistä yhteisöä koskettavia vakavia rikoksia,

TUNNUSTAVAT Euroopan talousyhteisön sekä Kaakkois-Aasian järjestön jäsenvaltioiden Indonesian, Thaimaan, Filippiinien, Singaporen ja Thaimaan välisen 7 päivänä maaliskuuta 1980 Kuala Lumpurissa allekirjoitetun yhteistyösopimuksen ja siihen myöhemmin lisättyjen liittymispöytäkirjojen tärkeyden,

KATSOVAT, että on tärkeää lujittaa osapuolten nykyisiä suhteita niiden keskinäisen yhteistyön lisäämiseksi, ja haluavat yhdessä vakiinnuttaa, syventää ja monipuolistaa suhteitaan yhteistä etua koskevilla aloilla, ottaen huomioon itsemääräämisoikeuden, tasavertaisuuden, syrjimättömyyden ja luonnonympäristön kunnioittamisen periaatteet sekä yhteisen edun,

TUNNUSTAVAT, että osapuolet pyrkivät molemmat resurssitehokkaaseen, osallistavaan, innovatiiviseen, nettopäästöttömään ja vihreään talouteen ja että jakamalla kokemuksia niiden omien politiikkojen täytäntöönpanosta voidaan parantaa niiden tuloksia ja nopeuttaa YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista,

ILMAISEVAT täyden sitoutumisensa kestävän kehityksen edistämiseen sen kaikkien ulottuvuuksien suhteen, mukaan lukien ympäristönsuojelu ja tehokas yhteistyö ilmastonmuutoksen torjumiseksi, Rio de Janeirossa 9 päivänä toukokuuta 1992 hyväksytyyn ilmastonmuutosta koskevan Yhdistyneiden Kansakuntien puitesopimuksen (UNFCCC) ja Pariisissa 12 päivänä joulukuuta 2015 hyväksytyyn Pariisin sopimuksen tehokas täytäntöönpano, sekä kansainvälisesti tunnustettujen sosiaali- ja työnormien tehokkaaseen edistämiseen ja täytäntöönpanoon,

TAKAAVAT tältä osin, että ketään ei jätetä jälkeen,

KOROSTAVAT, että on tärkeää syventää suhteita ja yhteistyötä sellaisilla aloilla kuin muuttoliike,

VAHVISTAVAT toiveensa lisätä osapuolten välistä yhteistyötä yhteisten arvojen ja yhteisen edun pohjalta ja sopuinnassa alueellisesti toteutettujen toimien kanssa,

TUNNUSTAVAT, että osapuolet pitävät tärkeinä etenkin Marrakeshissa 15 päivänä huhtikuuta 1994 tehtyyn Maailman kauppajärjestön (WTO) perustamissopimukseen (WTO:n perustamissopimus) sisältyviä kansainvälistä kauppaa koskevia periaatteita ja sääntöjä sekä tarvetta soveltaa niitä avoimesti ja syrjimättömästi,

PANEVAT MERKILLE, että jos osapuolet päättäisivät tehdä tämän sopimuksen puitteissa vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alaa koskevia erillissopimuksia, joita EU tekee Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan V osaston nojalla, tällaisten tulevaisuudessa tehtävien erillissopimusten määräykset eivät sitoisi Irlantia, ellei EU samanaikaisesti Irlannin kanssa ilmoita Thaimaalle Irlannin aiempien kahdenvälisen suhteiden osalta, että tällaiset tulevaisuudessa tehtävät erillissopimukset sitovat Irlantia EU:n osana Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen liitetyn, Irlannin asemasta vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta tehdyn pöytäkirjan N:o 21 mukaisesti. Vastaavasti tämän sopimuksen täytäntöön panemiseksi edellä mainitun osaston nojalla myöhemmin toteutettavat EU:n sisäiset toimenpiteet eivät sitoisi Irlantia, jos se ei ole ilmoittanut haluavansa osallistua tällaisiin toimenpiteisiin tai hyväksyä ne pöytäkirjan N:o 21 mukaisesti. PANEVAT MERKILLE myös sen, että tällaiset tulevaisuudessa tehtävät erillissopimukset tai myöhemmin toteutettavat EU:n sisäiset toimenpiteet kuuluvat kyseisiin perussopimuksiin liitetyn, Tanskan asemaa koskevan pöytäkirjan N:o 22 soveltamisalaan,

OVAT SOPINEET SEURAAVAA:

I OSASTO

LUONNE JA SOVELTAMISALA

1 ARTIKLA

Yleiset periaatteet

1. Demokratian periaatteiden, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittaminen, sellaisina kuin ne vahvistetaan ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa ja muissa asiaankuuluvissa kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa, sekä oikeusvaltioperiaatteen kunnioittaminen ovat osapuolten sisäpolitiikan ja kansainvälisen politiikan perusta ja olennainen osa tätä sopimusta.
2. Osapuolet vahvistavat sitoumuksensa edistää kestävästä kehityksestä sen kaikkien ulottuvuuksien suhteen, tehdä yhteistyötä ilmastonmuutoksen ja globalisaation aiheuttamiin haasteisiin vastaamiseksi ja edistää kestävästä kehityksestä Agenda 2030 toimintaohjelmaa.
3. Osapuolet vahvistavat sitoumuksensa avun tuloksellisuudesta vuonna 2005 annettuun Pariisin julistukseen ja sopivat vahvistavansa yhteistyötä kehityksen edistämiseksi.
4. Osapuolet vahvistavat sitoutumisensa hyvän hallintotavan periaatteisiin ja korruption torjumiseen kaikilla tasoilla ottaen erityisesti huomioon kansainväliset velvoitteensa.
5. Osapuolet sopivat, että kaikissa tähän sopimukseen perustuvissa yhteistyötoimissa otetaan huomioon molempien osapuolten tarpeet ja valmiudet.

2 ARTIKLA

Yhteistyön tavoitteet

Osapuolet sopivat vakiintuneen kumppanuutensa pohjalta tulevaisuuteen suuntautuvasta suhteesta, joka on entistä jäsennellympi ja strategisempi ja joka pohjautuu yhteisiin arvoihin ja yhteistä etua koskeviin kysymyksiin, ja sitoutuvat käymään kattavaa vuoropuhelua ja edistämään yhteistyötään kaikilla yhteistä etua koskevilla aloilla. Niiden pyrkimyksenä on erityisesti

- a) edistää kahden- tai monenvälistä yhteistyötä kaikilla asiaankuuluvilla alueellisen ja kansainvälisen tason foorumeilla ja kaikissa asiaankuuluvissa alueellisissa ja kansainvälisissä järjestöissä, jotka käsittelevät tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvia kysymyksiä;
- b) käynnistää yhteistyö joukkotuhousoseiden leviämisen estämiseksi;
- c) käynnistää vuoropuhelu kansainvälistä yhteisöä koskevista vakavista rikoksista;
- d) käynnistää yhteistyö terrorismin ja kansainvälisen rikollisuuden ehkäisemiseksi ja torjumiseksi;
- e) varmistaa edellytykset osapuolten välisille kaupalle ja investoinneille ja edistää niiden kasvua ja kehitystä molemminpuolisen edun mukaisesti ja varmistaen WTO:n periaatteiden ja sääntöjen noudattamisen tavalla, joka tukee kestävän kehityksen tavoitetta ja edistää kestäviä toimitusketjuja ja vastuullisia liiketoimintakäytäntöjä;
- f) käynnistää yhteistyö kaikilla kauppaan ja investointeihin liittyvillä yhteistä etua koskevilla aloilla WTO:n periaatteiden ja sääntöjen täytäntöönpanon edistämiseksi, kestävien kauppa- ja investointivirtojen helpottamiseksi sekä kaupan ja investointien esteiden ehkäisemiseksi ja poistamiseksi EU:n ja ASEANin nykyisten ja tulevien aloitteiden ja kestävän kehityksen mukaisesti ja niitä täydentäen ja edistäen;
- g) käynnistää yhteistyö vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alalla, mukaan lukien oikeusvaltioperiaate ja oikeudellinen yhteistyö, henkilötietojen suoja, muuttoliike sekä rahanpesun, järjestäytyneen rikollisuuden ja laittomien huumausaineiden torjunta;
- h) käynnistää yhteistyö kaikilla muilla yhteistä etua koskevilla aloilla, joita ovat erityisesti makrotalouspolitiikka ja rahoituslaitokset, kehityssuunnittelu, verotusalan hyvä hallintotapa, korruption torjunta, yritysten yhteiskuntavastuu, teollisuuspolitiikka, mikroyritykset ja pienet ja keski-suuret yritykset (mikro- ja pk-yritykset), tietoyhteiskunta, tiede, teknologia ja innovointi, vähähiilinen talous, kiertotalous ja vihreä talous, biotalous, ilmastonmuutos, energia, liikenne, tutkimus ja kehitys, koulutus, kulttuuri, matkailu, ihmisoikeudet, sukupuolten tasa-arvo, ympäristö ja luonnonvarat, maatalous ja maaseudun kehittäminen, terveys, tilastot, osaamisyhteiskunta, elintarviketurvallisuus, kasvinsuojelu ja eläinlääkintä, työllisyys- ja sosiaaliasiat;

- i) lisätä osapuolten osallistumista osa-alueellisiin, alueellisiin ja kolmenvälisiin yhteistyöohjelmiin, joihin toinen osapuoli voi osallistua;
- j) lisätä osapuolten merkitystä ja näkyvyyttä toistensa alueilla erilaisin keinoin, mukaan lukien kulttuurivaihto, tieto- ja viestintätekniiikan käyttö ja koulutus;
- k) edistää kansalaisten keskinäistä ymmärtämystä erilaisten valtiosta riippumattomien tahojen, kuten ajatushautomoiden, akateemisten yhteisöjen, kansalaisyhteiskunnan ja viestimien, yhteistyöllä seminaarien, konferenssien, nuorisotoiminnan, kyberavaruushankkeiden, koulutusten, vaihtojen ja muun toiminnan muodossa.

3 ARTIKLA

Joukkotuhoaseet

1. Osapuolet katsovat, että joukkotuhoaseiden ja niiden kantolaitteiden leviäminen niin valtiollisille kuin valtioista riippumattomillekin toimijoille on yksi vakavimmista kansainvälisen vakauden ja turvallisuuden uhkatekijöistä. Osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä ja osallistuvansa toimiin joukkotuhoaseiden ja niiden kantolaitteiden leviämisen estämiseksi noudattamalla kaikilta osin nykyisiä kansainvälisistä aseistariisunta- ja asesulkusopimuksista johtuvia velvoitteitaan ja muita asiaa koskevia YK:hon liittyviä kansainvälisiä velvoitteita, mukaan lukien YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmat, ja panemalla ne kansallisella tasolla täytäntöön. Osapuolet sopivat, että tämä määräys on yksi tämän sopimuksen olennaisista osista.

2. Osapuolet sopivat myös tekevänsä yhteistyötä ja osallistuvansa joukkotuhoaseiden ja niiden kantolaitteiden leviämisen estämiseen ja kansainvälisten aseistariisuntasopimusten täytäntöönpanon edistämiseen

- a) toteuttamalla toimia kaikkiin muihin asiaa koskeviin kansainvälisiin sopimuksiin liittymiseksi ja niiden panemiseksi kaikilta osin täytäntöön;
- b) tehostamalla kansallista vientivalvontaa ja valvomalla joukkotuhoaseisiin liittyvien tuotteiden vientiä ja kauttakulkua, mukaan lukien tarvittaessa joukkotuhoaseisiin liittyvän kaksikäyttöteknologian loppukäytön valvonta, tehokkain oikeudellisin tai hallinnollisin täytäntöönpanokeinoin, joihin sisältyvät vientivalvonnan laiminlyöntiin liittyvät tehokkaat seuraamukset ja ennaltaehkäisevät toimenpiteet, myös erityisesti yhteistyön ja valmiuksien kehittämisen avulla, omien kansainvälisten velvoitteidensa mukaisesti;
- c) edistämällä seuraavien sopimusten kokonaisvaltaista ja tehokasta täytäntöönpanoa: Lontoossa, Moskovassa ja Washingtonissa 1 päivänä heinäkuuta 1968 allekirjoitettu ydinsulkusopimus, joka on maailmanlaajuisen ydinsulku- ja aseistariisuntajärjestelmän kulmakivi ja tärkeä tekijä, kun pyritään kehittämään ydinenergiasovelluksia rauhanomaisiin tarkoituksiin, Lontoossa, Moskovassa ja Washingtonissa 10 päivänä huhtikuuta 1972 allekirjoitettu yleissopimus bakteriologisten (biologisten) ja toksiiniaseiden kehittämisen, tuottamisen ja varastoimisen kieltämiseksi ja niiden hävittämiseksi (BTWC)) ja Pariisissa ja New Yorkissa 13 päivänä tammikuuta 1993 allekirjoitettu kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskeva yleissopimus (CWC);

3. Osapuolet sopivat käynnistävänsä säännöllisen vuoropuhelun 2 kohdan a–c alakohdassa tarkoitettujen elementtien täydentämiseksi ja vahvistamiseksi. Tällaista vuoropuhelua voidaan käydä alueellisesti.

4 ARTIKLA

Pienaseet ja kevyet aseet sekä muut tavanomaiset aseet

1. Osapuolet tunnustavat, että pienaseiden ja kevyiden aseiden, myös niissä käytettävien ampumatarvikkeiden, laitton tuotanto, siirto ja liikkuminen sekä pienaseiden ja kevyiden aseiden liiallinen keskittyminen, riittämätön varastojen hallinta ja turvallisuus sekä valvomaton leviäminen, joilla on monenlaisia humanitaarisia ja sosioekonomisia seurauksia, ovat edelleenkin vakava uhka rauhalle ja kansainväliselle turvallisuudelle sekä kestäväälle kehitykselle yksilötasolla ja paikallisella, kansallisella, alueellisella ja kansainvälisellä tasolla.

2. Osapuolet sopivat noudattavansa nykyisten kansainvälisten sopimusten ja YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauseلمien mukaisia velvoitteitaan pienaseiden ja kevyiden aseiden, myös niissä käytettävien ampumatarvikkeiden, laittoman kaupan torjumiseksi sekä muiden tällä alalla sovellettavien kansainvälisten välineiden, kuten YK:n yleiskokouksen 20 päivänä heinäkuuta 2001 hyväksymän pienaseiden ja kevyiden aseiden laittoman kaupan kaikkien osa-alueiden ehkäisemistä, torjumista ja poistamista koskevan YK:n toimintaohjelman, puitteissa antamia sitoumuksia ja panevansa ne kaikilta osin täytäntöön.

3. Osapuolet tunnustavat sisäisten valvontajärjestelmien merkityksen tavanomaisten aseiden siirtämiselle kansainvälisten velvoitteidensa mukaisesti ja 2 päivänä huhtikuuta 2013 annetulla YK:n yleiskokouksen päätöslauseلمalla 67/234B hyväksytyyn asekauppasopimuksen tarkoituksen mukaisesti. Osapuolet tunnustavat, että tällaisen valvonnan vastuullinen soveltaminen on tärkeää, sillä se edistää kansainvälistä ja alueellista rauhaa, turvallisuutta ja vakautta, vähentää inhimillistä kärsimystä ja estää tavanomaisten aseiden tarkoituksenvastaisia siirtoja. Osapuolet sopivat lujittavansa vuoropuheluaan ja yhteistyötään vientivalvonnan alalla.

4. Osapuolet sopivat tehostavansa yhteistyötään ja pyrkivänsä pienaseiden ja kevyiden aseiden laittoman kaupan ennaltaehkäisyä ja poistamista sekä tavanomaisten aseiden siirtoja ja kansallisten tuonti- ja vientivalvontajärjestelmiä koskevien toimiensa koordinointiin, täydentävyyteen ja synergiaan.

5 ARTIKLA

Kansainvälistä yhteisöä koskettavat vakavat rikokset

Osapuolet vahvistavat, että vakavimmat koko kansainvälistä yhteisöä koskettavat rikokset eivät saisi jäädä rankaisematta ja että niiden osalta olisi varmistettava syytetoimet tapauksen mukaan kansallisen tai kansainvälisen tason toimenpitein ja lisäämällä kansainvälistä yhteistyötä osapuolten lakien ja määräysten mukaisesti.

6 ARTIKLA

Yhteistyö terrorismin ehkäisemiseksi ja torjumiseksi

1. Osapuolet vahvistavat terrorismin torjunnan tärkeyden noudattaen kaikilta osin oikeusvaltioperiaatetta ja kansainvälistä oikeutta, erityisesti 26 päivänä kesäkuuta 1945 San Franciscossa allekirjoitettua Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjaa ja asiaa koskevia YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmia, ihmisoikeuksia koskevaa oikeutta ja kansainvälistä humanitaarista oikeutta. Osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä terrorismin ehkäisemiseksi ja torjumiseksi sen kaikissa muodoissa ja ilmentymissä näissä puitteissa ja ottaen huomioon 8 päivänä syyskuuta 2006 annettuun YK:n yleiskokouksen päätöslauselmaan 60/288 sisältyvän YK:n maailmanlaajuisen terrorisminvastaisen strategian, sellaisena kuin se on tarkistettuna, ja 28 päivänä tammikuuta 2003 hyväksytyn ASEANin ja EU:n yhteisen julistuksen terrorismin torjunnasta.

2. Osapuolet tekevät tällaista yhteistyötä erityisesti

- a) panemalla kaikilta osin täytäntöön YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmat 1267 (1999), 1373 (2001), 1822 (2008), 2242 (2015), 2396 (2017) ja 2462 (2019) sekä muut asiaa koskevat YK:n päätöslauselmat, kansainväliset yleissopimukset ja asiakirjat;
- b) vaihtamalla tietoja terroristiryhmistä ja terroristeista sekä näiden tukiverkostoista kansainvälisen oikeuden ja omien lakiensa ja määräystensä mukaisesti;
- c) tekemällä terrorismin torjuntakeinoihin, välineisiin ja menetelmiin, tekniset seikat ja koulutus mukaan lukien, liittyvää yhteistyötä ja jakamalla terrorismin ehkäisyyn ja terrorismiin värväämiseen liittyviä kokemuksia;
- d) syventämällä yhteistyön kautta kansainvälistä yhteisymmärrystä terrorismin ja sen rahoituksen torjunnasta sekä tieto- ja viestintätekniikan väärinkäytöstä terrorismitarkoituksiin sekä pyrkimällä sopimukseen laajasta kansainvälistä terrorismia koskevasta yleissopimuksesta, jolla täydennetään nykyisiä YK:n ja muita sovellettavia kansainvälisiä terrorisminvastaisia asiakirjoja;
- e) jakamalla parhaita toimintatapoja, jotka koskevat ihmisoikeuksien suojelua terrorismin torjunnassa.

II OSASTO

KAHDENVÄLINEN, ALUEELLINEN JA KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ

7 ARTIKLA

Yhteistyö alueellisissa ja kansainvälisissä järjestöissä

1. Osapuolet sitoutuvat tekemään yhteistyötä ja vaihtamaan näkemyksiä alueellisen ja kansainvälisen tason foorumeilla ja järjestöissä, etenkin YK:ssa ja sen erityisjärjestöissä ja virastoissa, mukaan lukien Kansainvälinen työjärjestö (ILO), ja ASEANin ja EU:n vuoropuhelusuhteet erityisesti ASEANin ja EU:n strategisen kumppanuuden, ASEANin alueellisen foorumin (ARF) ja Aasia–Eurooppa-kokouksen (ASEM) yhteydessä.

2. Osapuolet sitoutuvat tekemään yhteistyötä ja vaihtamaan näkemyksiä talouskysymyksistä ja muista niihin liittyvistä kysymyksistä alueellisen ja kansainvälisen tason foorumeilla ja järjestöissä, mukaan lukien muun muassa ASEM, YK:n kauppaa- ja kehityskonferenssi ja Maailman henkisen omaisuuden järjestö.

8 ARTIKLA

Kahdenvälinen ja alueellinen yhteistyö

1. Osapuolet sopivat, että samalla kun ne painottavat asianmukaisesti kahdenvälisen yhteistyönsä mukaisia kysymyksiä, ne toteuttavat kullakin tämän sopimuksen kattamalla vuoropuhelu- ja yhteistyöalalla asiaan liittyviä toimia joko kahdenvälisellä tai alueellisella tasolla tai yhdistämällä molemmat toimintakehykset. Sopivaa toimintakehystä valitessaan osapuolet pyrkivät maksimoimaan kaikkiin asianomaisiin osapuoliin kohdistuvan vaikutuksen ja lisäämään niiden osallistumista hyödyntäen käytettävissä olevat resurssit parhaalla mahdollisella tavalla ottaen huomioon poliittiset ja institutionaaliset toteutettavuusnäkökohdat ja varmistaen, että toimet sopivat yhteen muiden sellaisten toimien kanssa, joihin EU ja ASEANin jäsenvaltiot osallistuvat.

2. Osapuolet voivat tarvittaessa päättää myöntää sopimuksen kattamalla tai siihen liittyvillä aloilla toteutettaviin yhteistyötoimiin rahoitustukea omien rahoitusmenettelyjensä ja varojensa puitteissa. Tähän yhteistyöhön voi sisältyä muun muassa koulutusohjelmien, työpajojen ja seminaarien järjestämistä, asiantuntijavaihtoa, selvitysten laatimista ja muita osapuolten sopimia toimia.

III OSASTO

KAUPPAAN JA INVESTOINTEIHIN LIITTYVÄ YHTEISTYÖ

9 ARTIKLA

Yleiset periaatteet

1. Osapuolet aloittavat kahdenvälistä ja monenvälistä kauppaa ja kauppaan liittyviä näkökohtia koskevan vuoropuhelun lujittaakseen kahdenvälisiä kauppasuhteitaan ja kehittääkseen monenvälistä kauppajärjestelmää tavalla, joka tukee kestäväää kehitystä.

2. Osapuolet sitoutuvat kehittämään ja monipuolistamaan keskinäistä kauppaansa mahdollisimman pitkälle ja molemminpuolisen edun mukaisesti noudattaen WTO:n periaatteita ja sääntöjä. Osapuolet sitoutuvat parantamaan markkinoillepääsyn edellytyksiä toteuttamalla toimenpiteitä avoimuuden lisäämiseksi ja ottaen huomioon työn, jota kansainväliset järjestöt ovat kyseisellä alalla tehneet.

3. Osapuolet tiedottavat toisilleen kauppapolitiikan ja kauppaan liittyvien politiikkojen tai muiden asiaan liittyvien kysymysten kehityksestä, kuten maatalouspolitiikan, elintarviketurvallisuuden, tullien ulkopuolisten toimenpiteiden, kuluttajapolitiikan ja ympäristöpolitiikan, jätehuolto mukaan luettuna, kehityksestä.

4. Osapuolet edistävät kaupan ja investointisuhteidensa kehittämiseksi vuoropuhelua ja yhteistyötä, mukaan lukien muun muassa kaupallisten ongelmien ratkaiseminen tämän sopimuksen 10–19 artiklassa tarkoitetuilla aloilla.

10 ARTIKLA

Terveyteen ja kasvinsuojeluun liittyvät kysymykset

1. Osapuolet tekevät yhteistyötä elintarviketurvallisuuteen sekä terveyteen ja kasvinsuojeluun liittyvissä kysymyksissä ihmisten, eläinten tai kasvien elämän tai terveyden suojelemiseksi osapuolten alueella.

2. Osapuolet keskustelevat ja vaihtavat tietoja toimenpiteistään, jotka on määritelty WTO:n perustamisen yhteydessä 1 päivänä tammikuuta 1995 voimaan tulleessa terveys- ja kasvinsuojelutoimista tehdyssä WTO:n sopimuksessa, mukaan lukien Roomassa 6 päivänä joulukuuta 1951 allekirjoitetussa kansainvälisessä kasvinsuojeluyhteisönsopimuksessa vahvistetut sekä Maailman eläintautijärjestön ja Codex Alimentarius komission standardit.

3. Osapuolet sopivat tekemänsä yhteistyötä valmiuksien lisäämiseksi terveys- ja kasvinsuojeluasioissa. Tällainen valmiuksien kehittäminen perustuu kummankin osapuolen erityistarpeisiin, ja sen tarkoituksena on avustaa tällaista osapuolta toisen osapuolen sääntelykehyksen noudattamisessa.

4. Osapuolet aloittavat ajoissa terveys- ja kasvinsuojeluasioita koskevan vuoropuhelun, kun jompikumpi osapuoli pyytää tarkastelemaan terveyteen ja kasvinsuojeluun liittyviä asioita ja muita terveyteen ja kasvinsuojeluun liittyviä kiireellisiä kysymyksiä.

5. Osapuolet nimeävät yhteyshenkilöt tämän artiklan mukaisia asioita koskevaa tietojenvaihtoa varten.

6. Osapuolet pitävät terveyden ja kasvinsuojelun alalla tehtävää yhteistyötä erittäin tärkeänä.

11 ARTIKLA

Kestävät elintarvikejärjestelmät

1. Osapuolet tekevät yhteistyötä edistääkseen maailmanlaajuisista siirtymistä kestäviin elintarvikejärjestelmiin.

2. Osapuolet edistävät vuoropuhelua, valmiuksien kehittämistoimia ja tiivistä yhteistyötä yhteistä etua koskevissa kysymyksissä kestävien elintarvikejärjestelmien edistämiseksi YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti. Tällaisia kysymyksiä ovat muun muassa:

a) elintarvikejärjestelmien ympäristö- ja ilmastovaikutusten vähentäminen;

b) kestävä maatalous ja kestävät elintarvikejärjestelmät elintarvikeketjun kaikissa vaiheissa, mukaan lukien agroekologia, luonnonmukainen tuotanto, torjunta-aineiden käytön ja riskien vähentäminen, eläinten hyvinvointi ja mikrobilääkeresistenssi;

- c) ruokahävikin ja elintarvikejätteen vähentäminen koko elintarvikeketjussa;
 - d) elintarvikepetosten torjunta.
3. Osapuolet nimeävät yhteyshenkilöt tämän artiklan mukaisia asioita koskevaa tietojenvaihtoa varten.
 4. Osapuolet pitävät kestävien elintarvikejärjestelmien alalla tehtävää yhteistyötä erittäin tärkeänä.

12 ARTIKLA

Kaupan tekniset esteet

1. Osapuolet edistävät kansainvälisten standardien ja kansainvälisten akkreditointijärjestelmien käyttöä sekä vaihtavat standardeihin, teknisiin määräyksiin ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyihin liittyviä tietoja, myös WTO:n perustamisen yhteydessä 1 päivänä tammikuuta 1995 voimaan tulleen kaupan teknisiä esteitä koskevan WTO:n sopimuksen puitteissa.
2. Osapuolet vahvistavat yhteistyötään standardien, teknisten määräysten ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen alalla, mukaan lukien teknisten valmiuksien kehittäminen ja yhteistyö kaupan teknisiä esteitä koskevien toimenpiteiden noudattamiseksi.
3. Osapuolet nimeävät yhteyspisteen koordinoimaan tämän artiklan mukaista tietojenvaihtoa ja yhteistyötä sekä helpottamaan osapuolten välistä sääntely-yhteistyötä.

13 ARTIKLA

Tulliyhteistyö ja kaupan helpottaminen

1. Osapuolet jakavat kokemuksia tuonti- ja vientimenettelyjen ja muiden tullimenettelyjen yksinkertaistamisesta, kauppaa koskevien säännösten avoimuuden lisäämisestä ja tulliyhteistyön kehittämisestä, mukaan lukien tehokkaat keskinäisen hallinnollisen avun mekanismit, ja tarkastelevat niihin liittyviä mahdollisuuksia. Osapuolet tekevät yhteistyötä helpottaakseen 22 päivänä helmikuuta 2017 voimaan tulleen kaupan helpottamista koskevan WTO:n sopimuksen täytäntöönpanoa. Osapuolet kiinnittävät erityistä huomiota kansainvälisen kaupan, myös liikennepalvelujen, turvallisuuden parantamiseen sekä sen varmistamiseen, että kaupan helpottaminen, tehokas valvonta ja tulliin liittyvien petosten ja sääntöjenvastaisuuksien torjunta toteutetaan tasapainoisesti.
2. Osapuolet ilmaisevat olevansa kiinnostuneita harkitsemaan tulevaisuudessa tulliyhteistyötä, mukaan lukien keskinäinen avunanto, koskevan pöytäkirjan tekemistä tämän sopimuksen mukaisissa institutionaalisissa puitteissa sanotun kuitenkin estämättä muita tämän sopimuksen mukaisia yhteistyömuotoja.

14 ARTIKLA

Polkumyynnin torjunta

1. Osapuolet vahvistavat oikeutensa ja velvoitteensa, jotka perustuvat vuoden 1994 tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen (GATT 1994 -sopimus) VI artiklaan ja GATT 1994 sopimuksen VI artiklan täytäntöönpanosta tehtyyn WTO:n sopimukseen ja erityisesti sen 15 artiklaan.
2. Osapuolet pitävät polkumyynnin torjunnan alalla tehtävää yhteistyötä erittäin tärkeänä.

15 ARTIKLA

Investoinnit

Osapuolet tukevat investointivirtojen lisäämistä luomalla houkuttelevan ja suotuisan ympäristön vastavuoroisille investoinneille johdonmukaisella vuoropuhelulla, jonka tarkoituksena on parantaa investointeihin liittyvien kysymysten ymmärtämystä ja niitä koskevaa yhteistyötä, tutkia investointivirtoja helpottavia hallinnollisia mekanismeja sekä edistää sijoittajien läpinäkyvää, avointa ja syrjimätöntä kohtelua osapuolten lakien ja määräysten mukaisesti.

16 ARTIKLA

Kilpailupolitiikka

1. Osapuolet edistävät kilpailusääntöjen tosiasiallista käyttöönottoa ja soveltamista sekä tiedon levittämistä avoimuuden ja osapuolten markkinoilla toimivien yritysten oikeusvarmuuden lisäämiseksi osapuolten kansallisten lakien ja määräysten mukaisesti.
2. Molemmat osapuolet pyrkivät tekemään yhteistyötä yhteisesti sovituille aloille parantaakseen keskinäistä ymmärrystä toistensa kilpailulainsäädännöstä ja politiikasta.

17 ARTIKLA

Palvelut

Osapuolet aloittavat johdonmukaisen vuoropuhelun erityisesti vaihtaakseen tietoja sääntely-ympäristöistään, edistääkseen vastavuoroisesti markkinoille pääsyä, parantaakseen pääoman ja teknologian saatavuutta sekä lisätäkseen palvelukauppaa molempien alueiden välillä ja kolmansien maiden markkinoilla.

18 ARTIKLA

Immateriaalioikeudet

1. Osapuolet vaihtavat tietoja ja jakavat kokemuksia immateriaalioikeuksien käytöstä, edistämisestä, levityksestä, selkeyttämisestä, hallinnoinnista, suojaamisesta ja

tehokkaasta soveltamisesta, tällaisten oikeuksien loukkaamisen estämisestä sekä väärentämistä ja piratismia koskevista torjuntatoimista, etenkin tulliyhteistyön ja muiden asianmukaisten yhteistyömuotojen kautta sekä vahvistamalla tällaisten oikeuksien suojelua osapuolten sopimalla tavalla. Osapuolet tekevät lakiensa ja määräystensä mukaisesti sekä asiaa koskevien kansainvälisten sopimusten, joiden osapuolia osapuolet ovat, mukaisesti yhteistyötä erityisesti immateriaalioikeuksien noudattamisen valvonnan ja patenttien, maantieteellisten merkintöjen, tavaramerkkien, tekijänoikeuksien ja teollismallien suojan sekä kasvilajikkeiden suojan osalta.

2. Osapuolet antavat toisilleen teknistä apua immateriaalioikeuksien alalla ja avustavat toisiaan immateriaalioikeuksien suojan, täytäntöönpanon, käytön ja kaupallistamisen parantamisessa Euroopassa saatujen kokemusten perusteella sekä niitä koskevan tietämyksen levittämisen tehostamisessa.

3. Osapuolet tunnustavat 14 päivänä marraskuuta 2001 Dohassa teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyvistä näkökohdista tehdystä sopimuksesta (TRIPS-sopimus) ja kansanterveydestä annetun julistuksen merkityksen ja vahvistavat sitoutumisensa siihen. Osapuolet noudattavat WTO:n yleisneuvoston 30 päivänä elokuuta 2003 TRIPS-sopimuksesta ja kansanterveydestä annetun Dohan julistuksen 6 kohdasta tekemää päätöstä ja Genevessä 6 päivänä joulukuuta 2005 hyväksyttyä TRIPS-sopimuksen muuttamista koskevaa pöytäkirjaa ja osallistuvat niiden täytäntöönpanoon.

19 ARTIKLA

Sähköinen kaupankäynti

1. Osapuolet vaihtavat seuraavia seikkoja käsitteleviä tietoja sähköiseen kaupankäyntiin liittyvistä sääntelykysymyksistä omien lakiensa ja määräystensä mukaisesti:

- a) yhteentoimivien sähköisten luottamus- ja todentamispalvelujen tunnustaminen ja helpottaminen;
- b) suoramarkkinointiviestinnän kohtelu;
- c) kuluttajansuoja;
- d) muut sähköisen kaupankäynnin kehittämisen kannalta merkitykselliset asiat.

2. Osapuolet tunnustavat sähköisen kaupankäynnin maailmanlaajuisen luonteen ja vahvistavat, että on tärkeää osallistua aktiivisesti monenvälisiin foorumeihin sähköisen kaupankäynnin kehityksen edistämiseksi.

IV OSASTO

YHTEISTYÖ VAPAUDEN, TURVALLISUUDEN JA OIKEUDEN ALALLA

20 ARTIKLA

Oikeusvaltioperiaate

1. Osapuolet kiinnittävät tämän osaston mukaisessa yhteistyössään erityistä huomiota oikeusvaltioperiaatteen edistämiseen ja sen varmistamiseen, että kaikilla on yhtäläinen oikeussuoja. Osapuolet tekevät molemminpuolisen edun mukaisesti kokonaisvaltaista yhteistyötä, jotta lainvalvonnan ja oikeudenkäytön alan instituutiot toimisivat tehokkaasti.

2. Osapuolten väliseen yhteistyöhön kuuluu myös tietojenvaihto oikeusjärjestelmistä ja lainsäädännöstä.

21 ARTIKLA

Sukupuolten tasa-arvo ja naisten ja tyttöjen vaikutusvallan lisääminen

1. Osapuolet tunnustavat sukupuolten tasa-arvon ja kaikkien naisten ja tyttöjen vaikutusvallan lisäämisen välttämättömyyden sekä omana tavoitteenaan että demokratian, kestävän ja osallistavan kehityksen, rauhan ja turvallisuuden edistäjänä.

2. Osapuolet tekevät yhteistyötä edistääkseen sukupuolten tasa-arvoa, naisten ja tyttöjen kaikkien ihmisoikeuksien kokonaisvaltaista toteutumista ja heidän vaikutusvaltansa lisäämistä sekä sukupuolinäkökohtien valtavirtaistamista tämän sopimuksen täytäntöönpanossa.

3. Osapuolet vaihtavat keskenään hyviä käytäntöjä ja tutkivat uusia yhteistyöjärjestelyjä ja mahdollisia synergioita osapuolten sukupuoleen liittyvien politiikkojen ja ohjelmien välillä seuraavien kaltaisten osapuoliin sovellettavien kansainvälisten normien ja sitoumusten mukaisesti: kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus, jonka YK:n yleiskokous hyväksyi 18 päivänä joulukuuta 1979, Pekingin julistus ja toimintaohjelma, jotka hyväksyttiin Pekingissä 15 päivänä syyskuuta 1995 pidetyssä neljännessä naisten maailmankonferenssissa, kansainvälisen väestö- ja kehityskonferenssin toimintaohjelma ja sen arviointikonferenssien tulokset, kestävän kehityksen Agenda 2030 toimintaohjelma ja YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1325 (2000) sekä sen myöhemmät naisia, rauhaa ja turvallisuutta koskevat päätöslauselmat.

22 ARTIKLA

Henkilötietojen ja yksityisyyden suoja

1. Osapuolet sopivat tekensä yhteistyötä korkeatasoisen henkilötietojen ja yksityisyyden suojan ja sen tehokkaan täytäntöönpanon saavuttamiseksi kansainvälisestä ihmisoikeuksia koskevasta oikeudesta ja muista alan kansainvälisistä oikeudellisista asiakirjoista johtuvien velvoitteidensa mukaisesti ja pyrkivänsä siten helpottamaan henkilötietojen siirtoa osapuolten välillä, sillä niillä on keskeinen merkitys kaupankäynnin ja lainvalvontayhteistyön kehittämisessä edelleen osapuolten lakien ja määräysten mukaisesti.

2. Henkilötietojen ja yksityisyyden suoja koskevaan yhteistyöhön kuuluvat muun muassa tekninen ja oikeudellinen apu tietojen ja parhaiden käytäntöjen vaihdon,

koulutuksen ja asiantuntemuksen muodossa sekä osapuolten valvontaviranomaisten tekemän täytäntöönpanoyhteistyön edistäminen, myös monenvälisillä foorumeilla.

23 ARTIKLA

Oikeudellinen yhteistyö

1. Osapuolet tehostavat keskinäistä oikeusapua ja rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevaa nykyistä yhteistyötä osapuolia sitovien asiaa koskevien kansainvälisten sopimusten mukaisesti. Osapuolet vahvistavat tarvittaessa nykyisiä mekanismeja ja harkitsevat uusien mekanismien kehittämistä alan kansainvälisen yhteistyön helpottamiseksi erityisesti tiivistämällä yhteistyötä muiden asiaankuuluvien kansainvälisen oikeudellisen yhteistyön verkostojen kanssa.
2. Osapuolet pyrkivät kehittämään yksityis- ja kauppaoikeuden alan yhteistyötä erityisesti yksityisoikeudellista yhteistyötä koskevien monenvälisten yleissopimusten mukaisten velvoitteidensa noudattamisessa, mukaan lukien kansainvälistä yksityisoikeutta käsittelevän Haagin konferenssin yleissopimukset.
3. Osapuolet tekevät yhteistyötä edistääkseen asiaan liittyvien oikeudellisten asiakirjojen turvallista ja tehokasta toimittamista, todisteiden vastaanottamista ja kuulemisia tarvittaessa videoyhteyden välityksellä sekä henkilötietojen suojaa kansainvälistä oikeudellista yhteistyötä varten.

24 ARTIKLA

Konsulisuojelu

Osapuolet sopivat käyvänsä säännöllisiä keskusteluja helpottaakseen edelleen konsulisuojelua ja koordinoidakseen konsuliapua koskevia toimia erityisesti kriisiaikoina.

25 ARTIKLA

Muuttoliikettä koskeva yhteistyö

1. Osapuolet vahvistavat, että on tärkeää sitoutua kattavasti kaikkiin muuttoliikkeeseen liittyviin kysymyksiin, mukaan lukien laillinen muuttoliike EU:n ja kansallisen toimivallan mukaisesti, muuttovirtojen hallinta laittoman muuttoliikkeen osalta, laittoman muuttoliikkeen perimmäiset syyt, kansainvälinen suojelu sekä laittoman muuttoliikkeen, salakuljetuksen ja ihmiskaupan ehkäiseminen ja torjunta.
2. Osapuolten välinen yhteistyö toteutetaan molempia osapuolia tyydyttävällä tavalla ja kokonaisvaltaisesti osapuolten kansainvälisten velvoitteiden ja voimassa olevan lakien ja määräysten mukaisesti. Yhteistyössä keskitytään muun muassa seuraaviin osa-alueisiin:
 - a) laittoman muuttoliikkeen perimmäisiin syihin puuttuminen;
 - b) sellaisten sääntöjen ja käytäntöjen kehittäminen, joilla pyritään tarjoamaan kansainvälistä suojelua sitä tarvitseville kansainvälisen oikeuden mukaisesti niin, että

samalla varmistetaan palauttamiskiellon, humanisuuden, kansainvälisen solidaarisuuden ja yhteistyön, taakanjaon ja vastuunjaon periaatteiden noudattaminen;

c) maahanpääsyä koskevat säännöt sekä kyseisten sääntöjen mukaisesti maahan päästettyjen henkilöiden oikeudet ja asema, maassa laillisesti asuvien ulkomaalaisten oikeudenmukainen kohtelu, koulutus sekä syrjinnän ja muukalaisvihan vastaiset toimenpiteet;

d) tuloksellisten ja ennalta ehkäisevien laitonta maahanmuuttoa, ihmissalakuljetusta ja ihmiskauppaa koskevien toimintaperiaatteiden vahvistaminen 15 päivänä marraskuuta 2000 annetulla YK:n yleiskokouksen päätöslauselmalla 55/25 hyväksytyyn kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen (Palermion sopimus) ja sen sellaisten pöytäkirjojen mukaisesti, jotka ovat tulleet voimaan osapuolten osalta, mukaan lukien keinot torjua salakuljettajien verkostoja, hajottaa ihmiskauppaan osallistuvia rikollisverkostoja ja suojella ihmiskaupan uhreja;

e) laittomasti oleskelevien henkilöiden mieluiten vapaaehtoinen palauttaminen turvallisella, inhimillisellä ja kunnioittavalla tavalla, mukaan lukien vapaaehtoisen ja kestäväen paluun edistäminen ja tällaisten henkilöiden takaisinotto tämän artiklan 3 kohdan mukaisesti;

f) viisumikysymyksiin ja matkustusasiakirjojen turvallisuuteen liittyvät molemmille osapuolille tärkeiksi tunnistetut kysymykset;

g) rajaturvallisuuteen liittyvät molemmille osapuolille tärkeiksi tunnistetut kysymykset.

3. Laittoman muuttoliikkeen ehkäisemiseksi ja valvomiseksi tehtävän yhteistyön puitteissa ja ihmiskaupan uhrien suojelun tarvetta rajoittamatta osapuolet sopivat lisäksi, että

a) Thaimaa ottaa takaisin kansalaisensa, jotka eivät täytä tai eivät enää täytä voimassa olevia edellytyksiä päästä jäsenvaltion alueelle tai oleskella tai asua siellä, kyseisen jäsenvaltion pyynnöstä ilman lisämuodollisuuksia ja viipymättä;

b) kukin jäsenvaltio ottaa takaisin kansalaisensa, jotka eivät täytä tai eivät enää täytä voimassa olevia edellytyksiä päästä Thaimaan alueelle tai oleskella tai asua siellä, Thaimaan pyynnöstä ilman lisämuodollisuuksia ja viipymättä;

c) jäsenvaltiot ja Thaimaa myöntävät matkustusasiakirjat tällaisia tarkoituksia varten. Jos kansalaisuuden osoittavia asiakirjoja tai muita todisteita ei esitetä, asianomaisen jäsenvaltion tai Thaimaan toimivaltaisen diplomaatti- tai konsuliedustuston on Thaimaan tai asianomaisen jäsenvaltion pyynnöstä tehtävä kaikkiin tavoin yhteistyötä, jotta henkilön kansalaisuus voidaan selvittää viipymättä.

4. Osapuolet sopivat aloittavansa osana muuttoliikekysymyksiä koskevia neuvotteluja takaisinottoa koskevan vuoropuhelun, joka voi jommankumman osapuolen pyynnöstä johtaa olosuhteiden salliessa takaisinottosopimuksen tekemiseen, mukaan lukien EU:n matkustusasiakirjan käyttö. Osapuolet voivat myös harkita aloittavansa henkilöiden liikkuvuuden helpottamista koskevan vuoropuhelun, joka voi jommankumman osapuolen

pyynnöstä johtaa olosuhteiden salliessa sopimuksen tekemiseen jäsenvaltioiden ja Thaimaan kansalaisia koskevien viisumimenettelyjen helpottamisesta.

26 ARTIKLA

Humanitaarinen yhteistyö

Osapuolet pyrkivät tekemään edelleen yhteistyötä kaikissa humanitaarista yhteistyötä ja apua koskevissa kysymyksissä, mukaan lukien asuinseudultaan siirtymään joutuneet henkilöt ja tuki osapuolten alueella siirtymään joutuneiden henkilöiden kanssa tekemisissä olevien virkamiesten valmiuksien kehittämiseksi. Osapuolet tekevät yhteistyötä molempia osapuolia tyydyttävällä tavalla ja tapauskohtaisesti osapuoliin sovellettavien kansainvälisten normien ja humanitaaristen periaatteiden eli humanisuuden, puolueettomuuden, riippumattomuuden ja tasapuolisuuden mukaisesti. Tällaisissa pyrkimyksissä on edelleen otettava huomioon kokonaistilanne ja ymmärrys siirtymisen perimmäisistä syistä sekä kestävien ratkaisujen etsiminen. Osapuolet sitoutuvat vahvistamaan humanitaarisen avun ja kehityksen välistä yhteyttä.

27 ARTIKLA

Järjestäytyneen rikollisuuden ja korruption torjunta

Osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden, talousrikollisuuden, vakavan rikollisuuden ja korruption sekä lasten seksuaalisen hyväksikäytön torjumiseksi. Tällaisella yhteistyöllä pyritään erityisesti panemaan täytäntöön ja edistämään asiaa koskevia kansainvälisiä normeja ja oikeudellisia asiakirjoja, joiden osapuolia osapuolet ovat, kuten Palermon sopimus ja sitä täydentävät pöytäkirjat sekä 31 päivänä lokakuuta 2003 annetulla YK:n yleiskokouksen päätöslauselmalla 58/4 hyväksytty YK:n korruption vastainen yleissopimus.

28 ARTIKLA

Yhteistyö rahanpesun ja terrorismin rahoituksen ennaltaehkäisyn ja torjunnan alalla

1. Osapuolet ovat yhtä mieltä siitä, että tarvitaan niiden lakien ja määräysten mukaisesti toimintaa ja yhteistyötä, jolla estetään ja torjutaan tehokkaasti niiden rahoitusjärjestelmien väärinkäyttöä rahanpesuun ja terrorismin rahoitukseen.
2. Osapuolet sopivat, että ne tekevät yhteistyötä kehittäessään ja pannessaan täytäntöön lakeja, sääntöjä ja määräyksiä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjumiseksi kyseisellä alalla toimivien kansainvälisten elinten, kuten rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaisen toimintaryhmän, laatimien normien mukaisesti.
3. Tämän artiklan mukaisella yhteistyöllä pyritään myös edistämään asiaankuuluvien tietojen vaihtoa osapuolten lakien ja määräysten mukaisesti.

29 ARTIKLA

Yhteistyö huumausainepolitiikan alalla

1. Osapuolet tekevät lakiansa ja määräystensä mukaisesti yhteistyötä varmistaakseen kattavan, näyttöön perustuvan, tasapainoisen ja yhdennetyn lähestymistavan toimivaltaisten viranomaisten välisen tehokkaan yhteistyön ja koordinoinnin avulla, mukaan lukien terveyden, oikeuden ja sisäasiain ja muiden asiaankuuluvien alojen viranomaiset, jotta voidaan vähentää laittomien huumausaineiden tarjontaa, kauppaa ja kysyntää ja tällaisten huumausaineiden vaikutusta huumausaineiden käyttäjiin ja yhteiskuntaan yleensä, tehostaa huumausaineiden estämistä koskevaa politiikkaa sekä estää huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden ja uusien psykoaktiivisten aineiden laittomaan valmistukseen käytettävien lähtöaineiden, mukaan lukien design-lähtöaineet, kulkeutuminen.

2. Osapuolet sopivat yhteistyötavoista 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Toimien on perustuttava huumausaineiden valvonnasta tehdyissä YK:n yleissopimuksissa vahvistettuihin, yhteisesti sovittuihin periaatteisiin ja kaikkiin osapuolten kansainvälisiin huumausaineiden valvontaa koskeviin sitoumuksiin.

3. Osapuolten väliseen huumausainepolitiikan alalla tehtävään yhteistyöhön kuuluvat muun muassa tekninen ja hallinnollinen apu, henkilöstön koulutus, huumausaineisiin liittyvä tutkimus, tietojen vaihto ja kokemusten jakaminen tietotekniikan käytöstä huumausaineiden valvonnassa ja innovatiivisista lähestymistavoista huumausainepolitiikkaan, oikeudellinen ja lainvalvontayhteistyö sekä huumausaineiden, psykotrooppisten aineiden ja uusien psykoaktiivisten aineiden laittomaan valmistukseen käytettävien lähtöaineiden, mukaan lukien design-lähtöaineet, kulkeutumisen estäminen. Osapuolet voivat sopia ottavansa mukaan muita aloja, kuten parhaiden käytäntöjen tai tietojen vaihto huumausaineriippuvuuden ennaltaehkäisystä, hoidosta, kuntoutuksesta, haittojen vähentämisestä ja seurannasta, huumausaineiden korvaamiseen tarkoitetuista lääkkeistä sekä lisätoimenpiteistä, joilla tehostetaan yhteistyötä huumausaineiden lähtöaineiden valvonnassa, rikosteknisessä tutkimuksessa, huumeisiin liittyvässä talousrikostutkinnassa ja vaihtoehtoisessa kehittämisessä.

V OSASTO

YHTEISTYÖ MUILLA ALOILLA

30 ARTIKLA

Ihmisoikeudet

1. Osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä ihmisoikeuksien edistämiseksi ja suojelemiseksi molemminpuolisen suostumuksen ja kunnioituksen periaatteen pohjalta. Osapuolet edistävät säännöllistä merkityksellistä ja laajapohjaista vuoropuhelua ihmisoikeuksista.

2. Ihmisoikeuksien alalla tehtävään yhteistyöhön voi sisältyä muun muassa seuraavaa:

a) osapuoliin sovellettavien kansainvälisten ihmisoikeussopimusten täytäntöönpanoon ja ihmisoikeuksiin liittyvien toimintasuunnitelmien täytäntöönpanon tehostamiseen liittyvien valmiuksien kehittäminen;

- b) ihmisoikeuksia koskevan vuoropuhelun ja yhteyksien ja tietojen vaihdon edistäminen sekä:
- c) osapuolten rakentavan yhteistyön vahvistaminen YK:n ihmisoikeuselimissä.
3. Osapuolet tekevät yhteistyötä demokratian periaatteiden, oikeusvaltioperiaatteen ja hyvän hallintotavan vahvistamiseksi. Tällaiseen yhteistyöhön voivat sisältyä
- a) ihmisoikeuksien, oikeusvaltion ja hyvän hallintotavan suhteen toimivaltaisten kansallisten ja alueellisten instituutioiden välisen yhteistyön vahvistaminen;
- b) yhteistyö ja koordinointi demokratian periaatteiden, ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen vahvistamiseksi, mukaan lukien yhdenvertaisuus lain edessä, ihmisten mahdollisuus saada tehokasta oikeusapua ja oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, asianmukaiseen oikeuskäsittelyyn ja oikeussuojan saatavuuteen kansainvälisestä ihmisoikeuksia koskevasta oikeudesta johtuvien osapuolten velvoitteiden mukaisesti.

31 ARTIKLA

Rahoitusalan yhteistyö

Osapuolet sopivat edistävänsä rahoituslaitosten välistä yhteistyötä omien tarpeidensa mukaan sekä omien ohjelmiansa, lakiensa ja määräystensä puitteissa.

32 ARTIKLA

Makrotalouspolitiikkaa koskeva vuoropuhelu

Osapuolet sopivat vahvistavansa viranomaistensa välistä vuoropuhelua ja tekevänsä yhteistyötä makrotalouspolitiikkaa koskevien kokemusten jakamiseksi erityisesti taloudellisen yhdentymisen aloilla.

33 ARTIKLA

Verotusalan hyvä hallintotapa

Taloudellisen toiminnan vahvistamiseksi ja kehittämiseksi ja ottaen samalla huomioon tarpeen kehittää asianmukainen sääntelykehys osapuolet tunnustavat verotusalan hyvän hallinnon periaatteet, mukaan lukien verotuksen läpinäkyvyyttä ja tietojenvaihtoa koskevat globaalit standardit, oikeudenmukainen verotus sekä veropohjan rapautumisen ja voitonsiirtojen torjumista koskevat vähimmäisstandardit, ja sitoutuvat niiden täytäntöönpanoon. Osapuolet edistävät hyvää hallintotapaa verotusasioissa, parantavat kansainvälistä yhteistyötä verotuksen alalla, kehittävät toimenpiteitä kyseisten periaatteiden panemiseksi tehokkaasti täytäntöön ja helpottavat verotulojen keräämistä veropetosten ja veronkierron estämiseksi.

34 ARTIKLA

Teollisuuspolitiikkaa ja mikro- ja pk-yrityksiä koskeva yhteistyö

Osapuolet ottavat huomioon toistensa talouspolitiikan ja sen tavoitteet ja sopivat edistävänä teollisuuspoliittista yhteistyötä, jolla tuetaan osallistavaa, kestävää ja kehityslähtöistä tuotantotoimintaa, ihmisarvoisten työpaikkojen luomista, yrittäjyyttä, luovuutta ja innovointia sekä toimitusketjun häiriönsietokykyä ja rahoituksen saantia kaikilla sopiviksi katsotuilla aloilla, jotta voidaan parantaa mikro- ja pk-yritysten virallistamista ja pääsyä kansainvälisille markkinoille sekä niiden kilpailukykyä ja kasvua muun muassa seuraavin keinoin:

- a) tietojen vaihto ja kokemusten jakaminen toimintaedellytysten luomisesta mikro- ja pk-yritysten kilpailukykyyn parantamiseksi;
- b) talouden toimijoiden välisten yhteyksien edistäminen, yhteisinvestointeihin kannustaminen ja yhteisyritysten ja tietoverkkojen perustaminen etenkin EU:n nykyisten horisontaalisten ohjelmien puitteissa, erityisesti niin että edistetään pehmeän ja kovan teknologian siirtoa kumppanien välillä;
- c) tiedottaminen, innovoinnin edistäminen ja rahoituksen saantiin ja markkinoille pääsyyn liittyvien hyvien toimintatapojen jakaminen;
- d) mikro- ja pk-yritysten valmiuksien kehittämisen tukeminen, jotta voidaan sujuvoittaa niiden integroitumista globaaliin talouteen ja toimitusketjuihin;
- e) osapuolten mikro- ja pk-yritysten toiminnan helpottaminen ja tukeminen;
- f) yritysten yhteiskuntavastuun ja vastuuvollisuuden sekä vastuullisten liiketoimintakäytäntöjen edistäminen, mukaan lukien kestävä kulutus ja tuotanto.

35 ARTIKLA

Yritysten välisen yhteistyön helpottaminen

Osapuolet helpottavat ja tukevat niiden yksityisten sektorien toteuttamia asiaankuuluvia yhteistyötoimia.

36 ARTIKLA

Tieto- ja viestintäteknologioihin liittyvä yhteistyö

1. Osapuolet tunnustavat tieto- ja viestintäteknikan olevan nykyaikaisen elämän keskeinen osatekijä ja elintärkeä taloudelliselle ja sosiaaliselle kehitykselle ja sopivat siksi vaihtavansa näkemyksiä alan toimintalinjoistaan edistääkseen taloudellista ja sosiaalista kehitystä sekä ihmisoikeuksia ja perusvapauksia.
2. Tämän alan yhteistyössä keskitytään muun muassa seuraaviin:
 - a) osallistuminen erilaisiin paikallisiin vuoropuheluihin tietoyhteiskunnan eri osatekijöistä, joita ovat etenkin sähköisen viestinnän toimintaperiaatteet ja sääntely,

yleispalvelu mukaan lukien, lupien myöntäminen ja yleisvaltuutus, henkilötietojen suoja sekä sääntelyviranomaisten riippumattomuus ja tehokkuus;

- b) osapuolten ja Kaakkois-Aasian tutkimusverkostojen ja palvelujen yhteenliitettävyyden ja yhteentoimivuuden;
- c) uusien tieto- ja viestintäteknologioiden standardointi ja levittäminen;
- d) osapuolten tutkimusyhteistyön edistäminen tieto- ja viestintäteknikan alalla;
- e) yhteiset tutkimushankkeet tieto- ja viestintäteknikan alalla erityisesti EU:n tutkimuksen puiteohjelmien kautta, mukaan lukien osapuolten välinen yhteistyö etenkin sähköisen hallinnon, mobiilisovellusten, animaation ja multimedian aloilla;
- f) tieto- ja viestintäteknikkaan liittyvät turvallisuuskysymykset ja/tai näkökohdat, mukaan lukien verkkoturvallisuuden edistäminen sekä kyberrikollisuuden, disinformaation ja tietotekniikan ja kaikenlaisten tiedotusvälineiden väärinkäytön torjunta.

3. Yrityksiä kannustetaan yhteistyöhön osapuolten lakien ja määräysten mukaisesti.

4. Osapuolet tekevät yhteistyötä kyberturvallisuuden alalla vaihtamalla tietoja strategioista, toimintalinjoista ja parhaista toimintatavoista lakiensa ja määräystensä ja kansainvälisten velvoitteidensa mukaisesti.

5. Osapuolet edistävät tiedonvaihtoa kyberturvallisuudesta koulutuksen alalla, tietoisuuden lisäämiseen tähtääviä aloitteita, omien standardiensa ja teknisten eritelmiensä käyttöä kyberturvallisuusriskien hallintaan, tieto- ja viestintäteknikan tuotteiden ja palvelujen kyberturvallisuutta, mukaan lukien kyberturvallisuussertifointi, sekä asiaan liittyviä tutkimus- ja kehityspolitiikkoja.

37 ARTIKLA

Tiede-, teknologia- ja innovointiyhteistyö

1. Osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä kaikilla yhteistä etua koskevilla tieteiden, teknologian ja innovoinnin aloilla toistensa politiikat huomioon ottaen. Tällä yhteistyöllä lujitetaan sellaisten monenvälisen ja alueellisten tutkimus- ja innovointialoitteiden tukemista, joilla pyritään tarjoamaan uusia ratkaisuja vihreisiin, digitaalisiin, terveyteen liittyviin, sosiaalisiin ja innovointihaasteisiin. Yhteisiä toimia tarvitaan erityisesti tulevien maailmanlaajuisten terveyskriisien, etenkin uusien tartuntatautiin, ehkäisemiseksi sekä yhteiseen sitoutumiseen terveellisemmän, turvallisemman, oikeudenmukaisemman ja kestävämmän maailman rakentamiseksi. Yhteistyöaloja voivat olla muun muassa ratkaisujen etsiminen maailmanlaajuisiin haasteisiin, kuten ilmastomuutokseen, luonnon monimuotoisuuden kriisiin, saastumiseen, luonnonvarojen ehtymiseen tai tartuntatauteihin, myös kriisitilanteissa, ja ratkaisujen kehittäminen vihreän ja digitaalisen siirtymän mahdollistamiseksi. Aloitteiden olisi osoitettava ilmasto- ja ympäristötavoitteita koskevaa maailmanlaajuista johtajuutta.

2. Tieteen, teknologian ja innovoinnin alalla tehtävän yhteistyön tavoitteena on

- a) edistää tiede-, teknologia- ja innovointiohjelmien jatkuvuutta sekä tukea talouskehitystä, osaamisyhteiskuntaa, elämänlaatua ja kestävää ympäristöä;
 - b) edistää tieteeseen, teknologiaan ja innovointiin liittyvien tietojen ja osaamisen vaihtoa erityisesti politiikkojen ja ohjelmien toteuttamisen osalta;
 - c) edistää kestäviä suhteita osapuolten tiedeyhteisöjen, tutkimuskeskusten, yliopistojen ja teollisuuden välillä;
 - d) tukea inhimillisten voimavarojen kehittämistä;
 - e) edistää tieteellistä ja teknologista yhteistyötä koskevaa yhteistä tutkimusta ja tutkimustulosten tasapuolista saatavuutta, niihin liittyvää kumppanuutta ja niiden yhteistä omistajuutta immateriaalioikeuksia koskevien sääntöjen, yhteisten arvojen ja periaatteiden sekä sovittujen toimintaedellytysten mukaisesti.
3. Tieteen, teknologian ja innovoinnin alalla tehtävän yhteistyön muotoja ovat yhteiset tutkimushankkeet sekä tutkijoiden vaihdot, tapaamiset ja koulutus kansainvälisten vaihto-ohjelmien avulla tutkimustulosten levittämiseksi mahdollisimman laajalle. Yhteisestä tutkimuksesta ja toiminnasta syntyvät immateriaalioikeudet jaetaan yhteisesti sovittujen ehtojen mukaisesti.
4. Tieteen, teknologian ja innovoinnin alan yhteistyötä tehdessään osapuolet tukevat omien valtiollisten virastojensa, korkeakoulujensa, tutkimuskeskustensa ja tuotantoalojensa, erityisesti mikro- ja pk-yritysten, osallistumista.
5. Osapuolet sopivat pyrkivänsä kaikkiin tavoin lisäämään yleistä tietoisuutta omien tiede-, teknologia- ja innovointiyhteistyöhön liittyvien ohjelmiansa tarjoamista mahdollisuuksista.

38 ARTIKLA

Ilmastonmuutos

1. Osapuolet katsovat, että ilmastonmuutos on uhka ihmiskunnan olemassaololle, ja toistavat sitoumuksensa vahvistaa globaaleja toimenpiteitä kyseisen uhan torjumiseksi. Osapuolet vahvistavat sitoumuksensa UNFCCC:n ja Pariisin sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseen. Näin ollen kumpikin osapuoli panee UNFCCC:n ja Pariisin sopimuksen tosiasiallisesti täytäntöön.
2. Osapuolet pyrkivät vahvistamaan maailmanlaajuisia toimia ilmastonmuutoksen ja sen vaikutusten torjumiseksi. Osapuolet myös tehostavat yhteistyötä niiden politiikkojen suhteen, joilla autetaan hillitsemään ilmastonmuutosta ja sopeutumaan ilmastonmuutoksen haittavaikutuksiin, myös merenpinnan nousuun, ja suuntaamaan osapuolten taloudet, rahoitusvirrat mukaan luettuina, kohti alhaisia kasvihuonekaasupäästöjä ja ilmastokestävää kehitystä Pariisin sopimuksen mukaisesti.
3. Ilmastonmuutoksen alalla tehtävän yhteistyön tavoitteena on
- a) parantaa valmiuksia käsitellä ilmastonmuutokseen liittyviä haasteita kansallisten tarpeiden pohjalta ja niihin vastaamiseksi;

- b) tehostaa valmiuksien kehittämistä kansallisesti määriteltyjen panosten ja kansallisten sopeutussuunnitelmien ja muiden hillitsemistoimenpiteiden täytäntöönpanossa yhteistä etua koskevilla aloilla kestävän ja vähähiilisen kasvun tukemiseksi;
- c) edistää yhteistyötä ja vuoropuhelua, jotka liittyvät ilmatorahoitukseen ja rahoitusmekanismien kehittämiseen ilmastonmuutoksen torjumiseksi, mukaan lukien yksityisen sektorin osallistuminen;
- d) sopeutua ilmastonmuutoksen kielteisiin vaikutuksiin, mukaan lukien sopeutumistoimien sisällyttäminen osapuolten kehitysstrategioihin ja suunnitelmiin kaikilla tasoilla;
- e) edistää tutkimus- ja kehitystoimintaa sekä hillitsemis- ja sopeutumisteknologioihin liittyvää yhteistyötä;
- f) edistää tietoisuuden lisäämistä, myös kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevien väestöryhmien ja haavoittuvilla alueilla asuvien keskuudessa, helpottaa yleisön osallistumista ilmastonmuutoksen torjuntaan ja sisällyttää siihen analyysi ilmastonmuutoksen sukupuolivaikutuksista;
- g) edistää ilmastonmuutoksen torjumiseen tarkoitettujen taloudellisten välineiden, kuten hiilen hinnoittelun, ja tarvittaessa myös muiden välineiden kehittämistä koskevaa yhteistyötä ja vuoropuhelua;
- h) edistää katastrofiriskien vähentämistä- ja hallintastrategioiden kehittämistä, myös haavoittuvia alueita ja yhteisöjä varten.

39 ARTIKLA

Energia

1. Osapuolet pyrkivät lisäämään energia-alan yhteistyötä tavoitteenaan
 - a) varmistaa kohtuuhintaisten, luotettavien ja kestävien energiapalvelujen yleinen saatavuus ja lisätä merkittävästi uusiutuvan energian osuutta maailmanlaajuisessa energialähteiden yhdistelmässä;
 - b) kehittää uusia, kestäviä, innovatiivisia ja uusiutuvia energiamuotoja, mukaan lukien biopolttoaineet ja biomassa, tuuli- ja aurinkoenergia ja geoterminen energia sekä vesivoima, ottaen huomioon energiatoimitusten monipuolistamisen merkityksen energiavarmuuden vahvistamisessa;
 - c) tukea sellaisten politiikkojen kehittämistä, joiden tavoitteena on lisätä uusiutuvan energian kilpailukykyä;
 - d) saavuttaa energiankäytössä järkevä taso ja parantaa energiatehokkuutta sekä tarjonnan että kysynnän suhteen edistämällä energiatehokkuutta energian tuotannossa, siirrossa, jakelussa ja käytössä;

- e) edistää puhtaan energiateknologian alan yhteistyötä, myös tutkimusyhteistyön avulla, erityisesti uusiutuvan energian, energian varastoinnin ja fossiilisten polttoaineiden käytön hiilestä irtautumisen alalla;
- f) edistää vähähiilistä sähköntuotantoa, joka edistää siirtymistä puhtaaseen energiaan Pariisin sopimuksen tavoitteiden mukaisesti;
- g) tehostaa valmiuksien kehittämistä ja edistää investointeja energiainfrastruktuureihin ja puhtaaseen energiateknologiaan avoimuusperiaate huomioon ottaen;
- h) edistää kilpailua ja suotuisaa investointiympäristöä energiamarkkinoilla.

2. Tätä varten osapuolet sopivat edistävänsä vastavuoroisesti hyödyttäviä yhteyksiä ja yhteistä tutkimusta, myös alueellisen energiayhteistyön avulla. Koska kestävän kehityksen Agenda 2030 toimintaohjelma ja Pariisin sopimus ohjaavat kumppanuutta, osapuolet toteavat, että on tarpeen käsitellä puhtaan energian palvelujen kohtuuhintaisen saatavuuden ja kestävän kehityksen välisiä yhteyksiä. Kyseisiä toimia voidaan edistää muun muassa yhteistyössä EU:n energia-aloitteen kanssa.

40 ARTIKLA

Liikenne

1. Osapuolet pyrkivät tekemään yhteistyötä asiaankuuluvilla liikennepolitiikan aloilla, jotta voidaan edistää kestävää liikennettä sekä laadukasta, luotettavaa, kestävää ja häiriönsietokykyistä infrastruktuuria, alueellinen ja rajat ylittävä infrastruktuuri mukaan lukien, molempiin osapuoliin sovellettavien asiaankuuluvien kansainvälisten normien ja periaatteiden mukaisesti, parantaa tavaroiden ja matkustajien liikkuvuutta, tukea taloudellista kehitystä ja ihmisten hyvinvointia keskittyen palvelujen kohtuuhintaiseen ja tasapuoliseen saatavuuteen kaikille, edistää merenkulun ja ilmailun turvallisuutta, edistää ympäristönsuojelua ja lisätä osapuolten liikennejärjestelmien tehokkuutta.

2. Osapuolten välisessä yhteistyössä liikenteen alalla pyritään edistämään seuraavia:

- a) tietojen vaihto osapuolten liikennepolitiikoista ja -käytännöistä, erityisesti kaikkien saatavilla olevista turvallisista, edullisista, esteettömistä ja kestävästä kaupunkiliikenteen ja julkisen liikenteen järjestelmistä, kiinnittäen erityistä huomiota haavoittuvassa asemassa olevien (myös naisten, lasten sekä vammaisten ja ikääntyneiden henkilöiden) tarpeisiin, maaliikenteeseen, meriliikenteeseen, lentoliikenteeseen, liikenteen logistiikkaan sekä multimodaalisten liikenneverkkojen yhteenliitettävyyteen ja yhteentoimivuuteen;
- b) maailmanlaajuisen satelliittinavigointijärjestelmien siviilikäyttö keskittyen sääntelyä sekä tuotannonalan ja markkinoiden kehittämistä koskeviin molemmille hyödyllisiin kysymyksiin; tässä yhteydessä harkitaan eurooppalaisen maailmanlaajuisen satelliittinavigointijärjestelmän hyödyntämistä parhaiden mahdollisten hyötyjen saamiseksi molemmille osapuolille;
- c) vuoropuhelu, jonka tavoitteena on parantaa ilmailun turvallisuutta, lentoliikenteen infrastruktuuriverkostoja ja toimia ihmisten ja tavaroiden nopean,

tehokkaan, kestävän, turvallisen ja vakaan liikkuvuuden varmistamiseksi sekä tarkastella mahdollisuuksia kehittää edelleen suhteita lentoliikenteen alalla: siviili-ilmailualan yhteistyötä olisi edelleen edistettävä;

- d) yhteistä etua koskevilla aloilla käytävä meriliikennepalveluja koskeva vuoropuhelu, jonka tavoitteena on erityisesti
 - i) helpottaa kaikkien sellaisten esteiden poistamista, jotka voivat haitata kauppamerenkulun kehitystä, ja tehdä tätä koskevaa yhteistyötä sekä parantaa edellytyksiä, joiden mukaisesti meriliikenteen rahtikuljetuksia toteutetaan osapuolten satamien välillä;
 - ii) taata esteetön pääsy kansainväliseen ja kolmansien maiden väliseen liikenteeseen liiketaloudellisin perustein;
 - iii) parantaa osapuolten kilpailukykyä meriliikennealalla; ja
 - iv) taata syrjimätön kohtelu jäsenvaltion tai Thaimaan lipun alla purjehtiville aluksille tai toisen osapuolen kansalaisten tai yritysten liikennöimille aluksille verrattuna sen omien alusten kohteluun satamiin pääsyn, tukipalvelujen ja satamapalvelujen osalta, mukaan lukien meriliikenteen rooli tehokkaan kuljetusketjun kehittämisessä;
- e) turvatoimia, turvallisuutta ja merten pilaantumisen ehkäisemistä ja vähentämistä koskevien vaatimusten täytäntöönpano erityisesti meriliikenteen aloilla molempiin osapuoliin sovellettavien kansainvälisten yleissopimusten mukaisesti, mukaan lukien asianmukaisilla kansainvälisillä foorumeilla tehtävä kansainvälisten sääntöjen täytäntöönpanon tehostamiseen tähtäävä yhteistyö.

41 ARTIKLA

Matkailu

1. Osapuolet pyrkivät kestävää matkailua koskevien kansainvälisten suuntaviivojen mukaisesti parantamaan tiedonvaihtoa ja ottamaan käyttöön parhaita käytäntöjä, jotta voidaan varmistaa sellaisen kestävän matkailun tasapainoinen kehitys, joka luo työpaikkoja ja edistää paikallista kulttuuria ja tuotteita, sekä edistää sellaisten välineiden kehittämistä, joilla seurataan kestävän kehityksen vaikutuksia kestävään matkailuun.
2. Osapuolet sopivat kehittävänsä yhteistyötä, jolla pyritään suojelemaan luonnon- ja kulttuuriperintöä ja maksimoimaan niihin liittyvät mahdollisuudet lieventämällä matkailun haittavaikutuksia, erityisesti ihmisten, varsinkin lasten, hyväksikäyttöä missä tahansa muodossa, suojelemalla luonnonvaraisia eläimiä, kasvistoa, luonnon monimuotoisuutta ja ekosysteemejä ja lisäämällä matkailuelinkeinon myönteistä vaikutusta paikallisyhteisöjen kestävään kehitykseen muun muassa kehittämällä kestävää matkailua niin, että kunnioitetaan paikallisten ja perinteisten yhteisöjen koskemattomuutta ja otetaan huomioon niiden edut, sekä parantamalla matkailualan koulutusta.

42 ARTIKLA

Koulutus ja kulttuuri

1. Osapuolet sopivat edistävänsä koulutus- ja kulttuuriyhteistyötä, jossa kunnioitetaan asianmukaisesti osapuolten moninaisuutta, lisätäkseen kulttuuriensa ja kieltensä vastavuoroista ymmärtämystä ja tuntemusta.
2. Osapuolet pyrkivät toteuttamaan asianmukaisia toimenpiteitä edistääkseen koulutuksen ja kulttuurin osuutta kestäväan kehitykseen liittyvässä koulutuksessa ja kulttuurialan vaihdossa sekä toteuttamaan yhteisiä aloitteita näillä aloilla muun muassa järjestämällä yhteisiä kulttuuritapahtumia. Tältä osin osapuolet sopivat jatkavansa Aasia–Eurooppa-säätiön toiminnan tukemista.
3. Osapuolet sopivat tekevänsä tiivistä yhteistyötä asiaankuuluvilla kansainvälisillä foorumeilla, kuten YK:n kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestössä (Unesco), aineellisen ja aineettoman kulttuuriperinnön säilyttämisen parantamiseksi, erityisesti Unescon yleiskokouksen 16 päivänä marraskuuta 1972 hyväksymän maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemista koskevan yleissopimuksen ja Unescon yleiskokouksen 17 päivänä lokakuuta 2003 hyväksymän aineettoman kulttuuriperinnön suojelemista koskevan yleissopimuksen yhteydessä, ja ottavat huomioon kulttuurisen monimuotoisuuden edistämisen merkityksen taiteiden ja tietoon perustuvan luovan talouden kehityksen kannalta.
4. Osapuolet edistävät lisäksi toimenpiteitä, joilla pyritään luomaan yhteyksiä niiden erityisvirastojen välille sekä edistämään tietojen, taitotiedon, opiskelijoiden, korkeakoulujen henkilöstön ja asiantuntijoiden vaihtoa ja ajatushautomoiden välisiä yhteyksiä. Osapuolten yhteistyössä ja teknisten resurssien käytössä hyödynnetään Kaakkois-Aasiassa toteutettavien EU:n koulutus- ja kulttuuriohjelmien tarjoamia mahdollisuuksia sekä osapuolten tällä alalla saamia kokemuksia. Osapuolet sopivat myös tehostavansa korkea-asteen koulutukseen liittyvää yhteistyötä, edistävänsä Erasmus+ -ohjelman täytäntöönpanoa sekä vaihtavansa parhaita käytäntöjä nuorisopolitiikan ja nuorisotyön alalla.

43 ARTIKLA

Ympäristö ja luonnonvarat

1. Osapuolet ovat yhtä mieltä siitä, että on tarpeen tehdä yhteistyötä ympäristönsuojelun alalla ja pyrkiä kohti vähähiilistä, sietokykyistä ja resurssitehokasta kiertotaloutta, biotalous mukaan luettuna, talouskasvun irrottamiseksi ympäristön pilaantumisesta sekä suojella ja hallita luonnonvaroja kestäväällä tavalla ja edistää biologista monimuotoisuutta, joka on perusta nykyisten ja tulevien sukupolvien kehitykselle.
2. Osapuolet ovat yhtä mieltä siitä, että ympäristöön ja luonnonvaroihin liittyvällä yhteistyöllä edistetään resurssien tehokasta käyttöä ja kestäväan kehitykseen tähtäävää ympäristön suojelua ja parantamista. Osapuolet pyrkivät yhteistyössään kestäväan kehityksen Agenda 2030 toimintaohjelman täytäntöönpanoon ja asiaankuuluvien monenvälisten ympäristösopimusten, myös Pariisin sopimuksen, tehokkaaseen täytäntöönpanoon.
3. Osapuolet pyrkivät jatkamaan ja vahvistamaan ympäristönsuojelua koskevaa yhteistyötään erityisesti seuraavilla osa-alueilla:

- a) ympäristötietoisuuden ja hyvän ympäristöhallinnon edistäminen, mukaan lukien paikallisyhteisöjen tehostettu ja merkityksellinen osallistuminen ympäristönsuojeluun ja kestävä kehityksen toimiin;
- b) siirtyminen kiertotalouteen kestävä kulutuksen ja tuotannon varmistamiseksi, resurssitehokkuuden maksimoimiseksi ja jätteen, erityisesti muovijätteen, syntymisen minimoimiseksi muovien ja mikromuovien aiheuttaman merten saastumisen ehkäisemiseksi;
- c) ekosysteemiin ja luonnon monimuotoisuuteen liittyvien arvojen sisällyttäminen kansalliseen ja paikalliseen suunnitteluun ja köyhyyden vähentämisen strategioihin ja tilinpitoon sekä asiaankuuluvien monenvälisen ympäristösopimusten täytäntöönpanon edistäminen, myös luonnon monimuotoisuuden ja luonnonvaraisten eläinten ja kasvien kansainvälisen kaupan osalta;
- d) maan ja maaperän suojeleminen, säilyttäminen ja ennallistaminen sekä kestävä maankäyttö maaperän heikentymisen nollatason saavuttamiseksi;
- e) kestävä metsähoito ja metsähallinnon parantamista koskeva yhteistyö, mukaan lukien osallistuminen alueelliseen yhteistyöhön laittomien hakkuiden ja niihin liittyvän kaupan, metsäkadon ja metsien tilan heikkenemisen torjumiseksi, myös edistämällä metsäkatoa aiheuttamattomia maatalousalan perushyödykkeiden toimitusketjuja, suojelemaan metsitystä, uudelleenmetsitystä ja metsien ennallistamista sekä lisäämällä metsien hiilivarastoja; tähän voi sisältyä metsälainsäädännön soveltamisen valvontaa, metsähallintoa ja puukauppaa koskeva vapaaehtoinen kumppanuussopimus;
- f) kansallispuistojen hyvä hallinto sekä biologisesti erittäin monimuotoisten alueiden ja herkkien ekosysteemien määrittäminen ja suojeleminen siten, että otetaan asianmukaisesti huomioon näillä alueilla tai niiden lähellä elävät paikallisyhteisöt sekä uhanalaiset ja erittäin uhanalaiset lajit;
- g) rannikkoalueiden ja merten luonnonvarojen suojeleminen ja kestävä hoito, mukaan lukien suojellut merialueet ja ympäristö;
- h) kemikaalien, kiinteän ja elektroniikkajätteen, meressä olevien jätteiden, otsonikerrosta heikentävien aineiden sekä uhanalaisten ja erittäin uhanalaisten lajien laittoman rajat ylittävän liikkumisen estäminen sekä veden, maaperän ja ilman pilaantumisen ja melusaasteen ehkäiseminen;
- i) osallistavan, häiriönsietokykyisen ja ympäristöä säästävän kemikaalien hallinnan ja jätehuollon varmistaminen;
- j) kestävä vesihuolto ja sanitaatiota koskevan yhteistyön edistäminen veden saatavuuden, laadun ja käytön tehokkuuden varmistamiseksi;
- k) eko-innovoinnin ja puhtaiden teknologioiden edistäminen ympäristöteknologioiden, kestävien tuotteiden ja palvelujen edistämiseksi ja käyttöönottamiseksi, myös asianmukaisten verotukseen liittyvien ja taloudellisten kannustimien avulla;
- l) maanhavainnointijärjestelmien käytön edistäminen ympäristökysymyksissä sekä niihin liittyvien valmiuksien ja kokemusten jakamisen edistäminen.

44 ARTIKLA

Valtamerten hallinnointi

1. Osapuolet vahvistavat valtamerten hallinnointia koskeviin kysymyksiin liittyvää vuoropuhelua ja yhteistyötä edistääkseen meren elollisten luonnonvarojen ja meriekosysteemien säilyttämistä ja kestävää hoitoa pitkällä aikavälillä.
2. Osapuolet tehostavat yhteistyötä meren elollisten luonnonvarojen säilyttämisen, hoidon ja kestäväen hyödyntämisen alalla, sellaisina kuin ne on määritelty kolmannessa merioikeuskonferenssissa 10 päivänä joulukuuta 1982 hyväksytyssä Yhdistyneiden Kansakuntien merioikeusyleissopimuksessa (UNCLOS) ja 31 päivänä lokakuuta 1995 annetussa elintarvike- ja maatalousjärjestön (FAO) yleiskonferenssin päätöslauselmassa nro 4/95 hyväksytyissä FAO:n vastuullisen kalastuksen toimintaohjeissa. Osapuolet sitoutuvat tekemään yhteistyötä edistääkseen niiden tavoitteiden täytäntöönpanoa, jotka sisältyvät kansainvälisten suojelu- ja hoitotoimenpiteiden noudattamisen edistämiseksi aavalla merellä toimivien kalastusalueiden osalta Roomassa 24 päivänä marraskuuta 1993 tehtyyn FAO:n sopimukseen sekä hajallaan olevien kalakantojen ja laajasti vaeltavien kalakantojen säilyttämistä ja hoitoa koskevien 10 päivänä joulukuuta 1982 tehdyn Yhdistyneiden Kansakuntien merioikeusyleissopimuksen määräysten täytäntöönpanosta New Yorkissa 4 päivänä elokuuta 1995 tehtyyn YK:n sopimukseen.
3. Lisäksi osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä
 - a) edistääkseen Roomassa 22 päivänä marraskuuta 2009 hyväksytyyn laittoman, ilmoittamattoman ja sääntelemättömän kalastuksen ehkäisemiseksi, vastustamiseksi ja poistamiseksi toteutettavia satamavaltion toimenpiteitä koskevan FAO:n sopimuksen täytäntöönpanoa;
 - b) sellaisten alueellisten kalastuksenhoitojärjestöjen kanssa tai sellaisten järjestelyjen puitteissa, joiden jäseniä, tarkkailijoita tai yhteistyötä tekeviä muita kuin sopimuspuolia ne ovat, meren elollisten luonnonvarojen ja niiden ekosysteemien säilyttämisen ja kestäväen hoidon edistämiseksi;
 - c) laittoman, ilmoittamattoman ja sääntelemättömän kalastuksen (LIS-kalastus) ja siihen liittyvän toiminnan torjumiseksi kattavin, tehokkain ja avoimin toimenpitein, myös jakamalla kokemuksia, edistämällä valmiuksien kehittämistä ja vaihtamalla tietoja LIS-kalastuksesta ottaen tarvittaessa huomioon tietojen luottamuksellisuuden ja kansallisen lainsäädännön;
 - d) työelämän perusperiaatteiden ja oikeuksien edistämiseksi kalastus-, kala- ja äyriäisialalla sekä Genevessä 30 päivänä toukokuuta 2007 hyväksytyyn kalastusalan työtä koskevan ILO:n yleissopimuksen nro 188 panemiseksi täytäntöön;
 - e) kestäväen ja vastuullisen merivesiviljelyn kehittämiseksi, myös FAO:n vastuullisen kalastuksen toimintaohjeiden tavoitteiden ja periaatteiden panemiseksi täytäntöön;
 - f) valtameriin kohdistuvien paineiden vähentämiseksi muun muassa torjumalla merten roskaantumista ja pilaantumista, mukaan lukien maalla ja aluksilla sijaitsevista lähteistä ja ihmisen toiminnasta merellä peräisin oleva pilaantuminen, osapuoliin

sovellettavien kansainvälisten velvoitteiden mukaisesti ja toteuttamalla sopeutumis- ja hillitsemistoimenpiteitä, joilla parannetaan valtameren ja rannikkoyhteisöjen kykyä sietää ilmastonmuutosta.

45 ARTIKLA

Maatalous, kotieläintalous, kalatalous ja maaseudun kehittäminen

1. Osapuolet sopivat edistävänsä maataloutta, kotieläintaloutta, kalataloutta ja maaseudun kehittämistä koskevaa vuoropuhelua. Osapuolet vaihtavat tietoja ja kehittävät yhteistyötä seuraavilla osa-alueilla:

- a) maatalouspolitiikka ja maatalouden yleiset kansainväliset näkymät;
- b) maatalouskaupan edistäminen ja helpottaminen, mukaan lukien kasvien, eläinten, vesieläinten ja niistä saatavien tuotteiden kauppa;
- c) maaseutualueiden kehityspolitiikka, mukaan lukien muut tuotantoresurssit ja panokset, tietämys, rahoituspalvelut, markkinat ja mahdollisuudet lisäarvoon ja muuhun kuin maataloustyöhön;
- d) kasveihin, eläimiin ja vesieläintuotteisiin liittyvät politiikat, mukaan lukien maatalouden laatujärjestelmät, kuten maantieteelliset merkinnät ja luonnonmukainen tuotanto, sekä hyviä maatalouskäytäntöjä koskeva yhteistyö;
- e) luonnonmukaisen maatalouden sertifiointi- ja akkreditointijärjestelmien ja kestäväen maataloustuotannon edistäminen.

2. Osapuolet sopivat edistävänsä teknologiayhteistyötä, valmiuksien kehittämistä tai muita yhteistyömuotoja, jotka lisäävät tuottavuutta, turvallista ja kestävää tuotantoa ja häiriönsietokykyisiä käytäntöjä maataloudessa, kotieläintaloudessa, kalataloudessa ja maaseudun kehittämiseen liittyvillä aloilla ja joilla parannetaan kasvi- ja eläintauteihin ja zoonooseihin liittyviä valmiuksia, niiden ehkäisyä ja havaitsemista, niihin reagointia ja niiden valvontaa yhteinen terveys lähestymistavan ja kansainvälisten standardien mukaisesti.

3. Osapuolet sopivat kannustavansa julkista ja yksityistä sektoria keskustelemaan ja vaihtamaan liiketoimintaa koskevia tietoja, myös toteuttamaan maataloustuotteisiin liittyvien yritysten yhteen saattamista ja kaupan edistämistä koskevia tapahtumia.

46 ARTIKLA

Terveys

1. Osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä ja jakavansa kokemuksia ja parhaita käytäntöjä terveysalalla vahvistaakseen tutkimustoimia, puuttuakseen merkittävien eitaruttuvien tautien ja tartuntatautien, myös covid-19-pandemian, aiheuttamaan uhkaan sekä vahvistaakseen yleistä terveydenhuoltoa ja terveystalvveluja, mukaan lukien seksuaali- ja

lisääntymisterveyspalvelut. Osapuolet sopivat myös vaihtavansa näkemyksiä ja parhaita käytäntöjä lääkkeisiin ja lääkinnällisiin laitteisiin liittyvistä sääntelykysymyksistä.

2. Yhteistyötä terveydenhuollon alalla tehdään pääasiassa kansainvälisillä foorumeilla, myös Maailman terveysjärjestössä, ja monenvälisissä aloitteissa seuraavien kaltaisilla aloilla:

- a) yhteinen tutkimus ja vertikaalisten terveydenhuolto-ohjelmien kehittäminen; yhteinen tutkimus monenvälisissä aloitteissa, kuten kroonisia sairauksia käsittelevä maailmanlaajuinen yhteenliittymä ja maailmanlaajuinen tutkimusyhteistyö tartuntatautien alalla;
- b) valmiuksien ja henkilöresurssien kehittäminen;
- c) terveysalan kansainväliset sopimukset.

47 ARTIKLA

Työllisyys- ja sosiaaliasiat

1. Osapuolet sopivat tehostavansa yhteistyötä ja edistävänsä teknistä apua työllisyys- ja sosiaaliasioiden alalla, mukaan lukien yhteistyö, joka koskee alueellista ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta, työterveyttä ja turvallisuutta, sukupuolten tasa-arvoa ja samaa palkkaa samanarvoisesta työstä, elinikäistä oppimista ja taitojen kehittämistä, sosiaalista suojelua ja ihmisarvoista työtä, globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden vahvistamiseksi.

2. Osapuolet vahvistavat, että on tarpeen tukea kaikkia hyödyttävää globalisaatioprosessia ja edistää täyttä ja tuottavaa työllisyyttä ja ihmisarvoista työtä kestäväen kehityksen ja köyhyyden vähentämisen keskeisenä osatekijänä kestäväen kehityksen Agenda 2030 toimintaohjelman, Genevessä 10 päivänä heinäkuuta 2008 hyväksytyyn sosiaalisesti oikeudenmukaista globalisaatiota koskevan ILO:n julistuksen ja Genevessä 21 päivänä kesäkuuta 2019 hyväksytyyn työn tulevaisuutta koskevan ILO:n satavuotisjulistuksen mukaisesti. Osapuolet ottavat huomioon taloudellisen ja sosiaalisen tilanteensa erityispiirteet ja eroavuudet.

3. Osapuolet vahvistavat sitoumuksensa edistää kansainvälisesti tunnustettuja sosiaali- ja työnormeja ja panna ne tehokkaasti täytäntöön sekä kunnioittaa, edistää ja toteuttaa työelämän peruseriaatteita ja oikeuksia, jotka on vahvistettu Genevessä 18 päivänä kesäkuuta 1998 annetussa ja 10 päivänä kesäkuuta 2022 muutetussa työelämän peruseriaatteita ja oikeuksia koskevassa ILO:n julistuksessa. Osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä ja antavansa teknistä apua ILO:n keskeisten yleissopimusten ratifioimiseksi ja panemiseksi täytäntöön sekä tarvittaessa tekevänsä yhteistyötä muiden ajantasaisten ILO:n yleissopimusten ratifioinnin ja täytäntöönpanon edistämiseksi, myös työelämässä esiintyvän väkivallan ja häirinnän osalta.

4. Osapuolet sopivat edistävänsä kuningaskunnan ja työmarkkinaosapuolten välistä yhteistyötä työllisyys- ja sosiaaliasioiden alalla sekä tietojen vaihtoa työllisyydestä, työterveydestä ja turvallisuudesta, työsuojelutarkastuksista ja sosiaalista suojelua ja työsuojelua koskevasta työmarkkinaosapuolten vuoropuhelusta.

5. Työllisyys- ja sosiaaliasioiden alalla tehtävään yhteistyöhön voivat sisältyä muun muassa yhdessä sovitut erityisohjelmat ja hankkeet sekä vuoropuhelu, yhteistyö ja aloitteet molemmille osapuolille tärkeissä kysymyksissä kahden- tai monenvälisesti, kuten ASEM:n, EU:n ja ASEANin vuoropuhelun ja ILO:n puitteissa.

48 ARTIKLA

Tilastot

Osapuolet sopivat edistävänsä EU:n ja ASEANin nykyisten tilastoalan yhteistyötoimien mukaisesti yhteistyötä tilastomenetelmien ja käytäntöjen yhdenmukaistamiseksi, mukaan lukien tilastojen kerääminen, käsittely, analysointi ja levittäminen, jotta voidaan parantaa korkealaatuisten, ajantasaisten, asiaankuuluvien ja yksityiskohtaisempien yhdistettyjen tietojen saatavuutta ja osapuolet voivat käyttää molemminpuolisesti hyväksyttävien perusteiden tilastoja, jotka koskevat tavara- ja palvelukauppaa ja yleisemmin mitä tahansa muuta tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvaa alaa, joka soveltuu tilastolliseen käsittelyyn. Osapuolet korostavat tietojen ja tilastojen merkitystä kestäväen kehityksen Agenda 2030 toimintaohjelman täytäntöönpanon kannalta.

49 ARTIKLA

Kansalaisyhteiskunta

Osapuolet tunnustavat kansalaisyhteiskunnan, erityisesti tutkijoiden ja työmarkkinaosapuolten sekä ajatushautomoiden ja työmarkkinaosapuolten välisten yhteyksien roolin ja panoksen tämän sopimuksen mukaisessa vuoropuhelu- ja yhteistyöprosessissa sekä sopivat edistävänsä tehokasta vuoropuhelua kansalaisyhteiskunnan kanssa, sen tehokasta ja rakentavaa osallistumista sekä useiden sidosryhmien välisiä kumppanuuksia.

VI OSASTO

YHTEISTYÖTAVAT

50 ARTIKLA

Yhteistyöresurssit

1. Osapuolet sopivat antavansa omien resurssiensa ja sääntöjensä sallimissa rajoissa käyttöön asianmukaiset resurssit, myös rahoitusta, tässä sopimuksessa vahvistettujen yhteistyötavoitteiden saavuttamiseksi.
2. Osapuolet kannustavat Euroopan investointipankkia jatkamaan toimintaansa Thaimaassa sen omien menettelyjen ja rahoituskriteerien mukaisesti.

51 ARTIKLA

Yhteistyö kolmansien maiden kehittämiseksi

1. Osapuolet sopivat aloittavansa säännöllisen vuoropuhelun kehitysohjelmistaan kolmansissa maissa.

2. Osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä yhteisissä toimissa, joilla pyritään tukemaan kestävästä kehitystä Thaimaan naapurimaissa ja niiden ulkopuolella asiaankuuluvilla kolmenvälisen yhteistyön aloilla. Kaikki asianomaiset kumppanit määrittelevät yhteistyöalat edunsaajamaiden tarpeiden sekä EU:n ja Thaimaan valmiuksien ja asiantuntemuksen perusteella, ja niistä päätetään tapauskohtaisesti.

VII OSASTO

INSTITUTIONAALINEN RAKENNE

52 ARTIKLA

Sekakomitea

1. Perustetaan sekakomitea, joka koostuu kummankin osapuolen mahdollisimman korkean tason edustajista ja jonka tehtävänä on

- a) varmistaa tämän sopimuksen moitteeton toiminta ja täytäntöönpano;
- b) vahvistaa tämän sopimuksen tavoitteita koskevat painopisteet;
- c) antaa suosituksia tämän sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi;
- d) ratkaista tarvittaessa tämän sopimuksen tulkintaa, täytäntöönpanoa tai soveltamista koskevat näkemyserot tai -eroavaisuudet 55 artiklan mukaisesti;
- e) tutkia kaikki kumman tahansa osapuolen esittämät tiedot, jotka koskevat tämän sopimuksen mukaisten velvoitteiden täyttämättä jättämistä ja käydä toisen osapuolen kanssa neuvotteluja molempien osapuolten hyväksyttävissä olevan sovintoratkaisun löytämiseksi 55 artiklan mukaisesti.

2. Sekakomitea kokoontuu tavallisesti vähintään kahden vuoden välein vuorotellen Bangkokissa ja Brysselissä yhteisesti sovittavana päivänä. Osapuolten niin sopiessa voidaan järjestää myös ylimääräisiä sekakomitean kokouksia. Sekakomitean puheenjohtajana toimii vuorotellen kummankin osapuolen edustaja. Sekakomitean kokousten esityslistasta päätetään osapuolten yhteisellä sopimuksella.

3. Sekakomitea voi perustaa erityisiä työryhmiä auttamaan tehtäviensä hoidossa. Kyseiset työryhmät raportoivat toiminnastaan yksityiskohtaisesti sekakomitealle kussakin sen kokouksessa.

4. Osapuolet sopivat, että sekakomitean tehtävänä on myös huolehtia kaikkien osapuolten välillä tehtyjen tai tehtävien alakohtaisten sopimusten tai pöytäkirjojen moitteettomasta toiminnasta.

5. Sekakomitea vahvistaa oman työjärjestyksensä.

VIII OSASTO

LOPPUMÄÄRÄYKSET

53 ARTIKLA

Tulevaa kehitystä koskeva lauseke

1. Yhteistyötä lisätäkseen osapuolet voivat keskinäisestä sopimuksestaan laajentaa tätä sopimusta, myös täydentämällä sitä tiettyjä aloja, sektoreita tai toimintoja koskevilla sopimuksilla tai pöytäkirjoilla. Tällaiset erillissopimukset tai pöytäkirjat ovat erottamaton osa osapuolten välisiä yleisiä kahdenvälisiä suhteita, ja niihin sovelletaan yhteistä institutionaalista kehystä.

2. Sopimuksen täytäntöönpanon osalta kumpi tahansa osapuoli voi tehdä ehdotuksia yhteistyön laajentamiseksi ottaen huomioon tämän sopimuksen soveltamisesta saadut kokemukset.

54 ARTIKLA

Muut sopimukset

1. Tämä sopimus ja sen nojalla toteutettavat toimet eivät millään tavalla rajoita jäsenvaltioiden valtuuksia tehdä kahdenvälistä yhteistyötä Thaimaan kanssa tai tarvittaessa tehdä Thaimaan kanssa uusia kumppanuus- ja yhteistyösopimuksia, sanotun kuitenkaan rajoittamatta Euroopan unionista ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyjen sopimusten asian kannalta merkityksellisten määräysten soveltamista.

2. Tämä sopimus ei vaikuta sellaisten sitoumusten soveltamiseen tai täytäntöönpanoon, joita kumpi tahansa osapuoli on antanut kolmansille osapuolille.

3. Tämän sopimuksen määräykset eivät estä osapuolta toteuttamasta toimia, riitojenratkaisutoimet mukaan luettuina, jonkin muun sellaisen kansainvälisen sopimuksen nojalla, jonka osapuolia molemmat osapuolet ovat.

55 ARTIKLA

Velvoitteiden täyttäminen

1. Osapuolet toteuttavat kaikki tarvittavat yleiset tai erityiset toimenpiteet varmistaakseen tästä sopimuksesta johtuvien velvoitteidensa täyttämisen. Ne huolehtivat siitä, että tässä sopimuksessa määrätyt tavoitteet saavutetaan.

2. Kumpi tahansa osapuoli voi 52 artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaisesti saattaa sekakomitean käsiteltäväksi tämän sopimuksen soveltamista tai tulkintaa koskevan riidan.

3. Jos jompikumpi osapuoli katsoo, että toinen osapuoli on jättänyt täyttämättä jonkin tämän sopimuksen mukaisen velvoitteensa, se voi toteuttaa aiheelliset toimenpiteet kansainvälisen oikeuden mukaisesti.

4. Ennen 3 kohdassa tarkoitettujen aiheellisten toimenpiteiden toteuttamista, lukuun ottamatta 5 kohdassa tarkoitettuja tapauksia, tällainen osapuoli esittää sekakomitealle kaikki tilanteen perinpohjaiseksi tutkimiseksi tarvittavat tiedot osapuolten hyväksyttävissä olevan ratkaisun saavuttamiseksi. Osapuolet käyvät neuvottelut sekakomiteassa. Jos sekakomitea ei pääse molempia tyydyttävään ratkaisuun, tällainen osapuoli voi toteuttaa aiheellisia toimenpiteitä.

5. Jos jommallakummalla osapuolella on vakavia syitä katsoa, että toinen osapuoli on olennaisesti jättänyt täyttämättä jonkin 1 artiklan 1 kohdassa ja 3 artiklan 1 kohdassa olennaiseksi osaksi kuvatuista velvoitteista, sen on välittömästi ilmoitettava toiselle osapuolelle tällaisesta täyttämättä jättämisestä. Jommankumman osapuolen pyynnöstä sekakomitea tai muu osapuolten yhteisellä sopimuksella nimeämä elin järjestää enintään 30 päivän kuluessa välittömät neuvottelut, joissa tutkitaan perusteellisesti kaikki toimenpiteen osatekijät tai perusteet osapuolten hyväksyttävissä olevan ratkaisun saavuttamiseksi. Kyseisen määräajan jälkeen ilmoituksen tehnyt osapuoli voi soveltaa aiheellisia toimenpiteitä.

6. Aiheellisia toimenpiteitä valittaessa etusijalle on asetettava ne, joista on vähiten haittaa tämän sopimuksen tai mahdollisten muiden 53 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen erillissopimusten toiminnalle. Tällaisten toimenpiteiden on oltava luonteeltaan väliaikaisia ja oikeassa suhteessa rikkomukseen, jotta voidaan kannustaa velvoitteiden täyttämiseen. Edellä olevaa 4 kohtaa sovellettaessa 'aiheellisiin toimenpiteisiin' voi sisältyä tämän sopimuksen soveltamisen keskeyttäminen joko osittain tai kokonaan. Edellä olevaa 5 kohtaa sovellettaessa 'aiheellisiin toimenpiteisiin' voi sisältyä tämän sopimuksen tai minkä tahansa 53 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen erillissopimuksen soveltamisen keskeyttäminen joko osittain tai kokonaan. Kumpikin osapuoli tekisi päätöksen soveltamisen keskeyttämisestä omien lakiansa ja määräystensä mukaisesti.

7. Kumpi tahansa osapuoli voi pyytää sekakomiteaa tarkastelemaan olosuhteita, jotka johtivat aiheellisten toimenpiteiden soveltamiseen, jotta voidaan päästä osapuolten hyväksyttävissä olevaan ratkaisuun. Osapuolen, joka toteuttaa aiheelliset toimenpiteet, on peruutettava ne heti, kun se on perusteltua.

56 ARTIKLA

Helpottaminen

Helpottaakseen tämän sopimuksen nojalla tehtävää yhteistyötä osapuolet sopivat järjestävänsä yhteistyön toteuttamiseen osallistuville virkamiehille ja asiantuntijoille tehtävien hoitamista varten tarvittavat fasiliteetit omien lakiansa ja määräystensä mukaisesti.

57 ARTIKLA

Alueellinen soveltaminen

Tätä sopimusta sovelletaan alueisiin, joilla sovelletaan Euroopan unionista tehtyä sopimusta ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyä sopimusta mainituissa sopimuksissa määrättyin edellytyksin, sekä Thaimaan alueeseen.

58 ARTIKLA

Osapuolten määritelmä

Tässä sopimuksessa 'osapuolilla' tarkoitetaan EU:ta tai sen jäsenvaltioita taikka EU:ta ja sen jäsenvaltioita niiden toimivallan mukaisesti sekä Thaimaata.

59 ARTIKLA

Voimaantulo ja väliaikainen soveltaminen

1. Tämä sopimus tulee voimaan kolmantenakymmenentenä (30) päivänä siitä päivästä, jona jälkimmäinen osapuoli on ilmoittanut toiselle osapuolelle tätä varten tarvittavien sisäisten oikeudellisten menettelyjen saattamisesta päätökseen.
2. Sen estämättä, mitä 1 kohdassa määrätään, Thaimaa ja EU voivat soveltaa tätä sopimusta väliaikaisesti kokonaan tai osittain omien sisäisten menettelyjensä mukaisesti ennen sen voimaantuloa.
3. Tällainen väliaikainen soveltaminen tulee voimaan kolmantenakymmenentenä (30) päivänä siitä päivästä, jona:
 - a) EU on ilmoittanut Thaimaalle tarvittavien menettelyjensä saattamisesta päätökseen ja tämän sopimuksen väliaikaisesti sovellettavat osat; ja
 - b) Thaimaa on ilmoittanut EU:lle tarvittavien menettelyjensä saattamisesta päätökseen ja hyväksynyt sopimuksen väliaikaisesti sovellettavat osat.
4. Kumpi tahansa osapuoli voi ilmoittaa toiselle osapuolelle kirjallisesti aikomuksestaan lopettaa tämän sopimuksen väliaikainen soveltaminen. Lopettaminen tulee voimaan kolmantenakymmenentenä (30) päivänä tällaisen ilmoituksen vastaanottamisesta.
5. Tämän sopimuksen väliaikaisesti sovellettavien määräysten osalta tämän sopimuksen voimaantuloa pidetään viittauksena 3 kohdassa vahvistettuun väliaikaisen soveltamisen alkamispäivään.
6. Sekakomitea ja muut tämän sopimuksen nojalla perustetut elimet voivat hoitaa tehtäviään tämän sopimuksen väliaikaisen soveltamisen aikana siinä määrin kuin kyseiset tehtävät ovat tarpeen tämän sopimuksen väliaikaisen soveltamisen varmistamiseksi. Niiden tehtävien harjoittamisen yhteydessä tehtyjen päätösten voimassaolo lakkaa, jos tämän sopimuksen väliaikainen soveltaminen lopetetaan 4 kohdan mukaisesti.

60 ARTIKLA

Voimassaolo ja päättyminen

1. Tämä sopimus on voimassa viisi (5) vuotta. Sen voimassaoloa jatketaan ilman eri toimenpiteitä vuodeksi kerrallaan, jollei kumpikaan osapuoli ilmoita kuusi (6) kuukautta ennen tällaisen yksivuotisen voimassaolojakson päättymistä toiselle osapuolelle kirjallisesti aikomuksestaan olla jatkamatta sopimuksen voimassaoloa.

2. Kumpi tahansa osapuoli voi sanoa sopimuksen irti antamalla toiselle osapuolelle kirjallisen irtisanomisilmoituksen. Sopimuksen irtisanominen tulee voimaan kuusi (6) kuukautta sen jälkeen, kun toinen osapuoli on vastaanottanut ilmoituksen. Tällainen soveltamisen lopettaminen ei vaikuta meneillään oleviin hankkeisiin, jotka on aloitettu tämän sopimuksen nojalla ennen ilmoituksen vastaanottamista.

61 ARTIKLA

Muutokset

Osapuolet sopivat sopimukseen mahdollisesti tehtävistä muutoksista. Muutokset tulevat voimaan päivänä, jona viimeinen kirjallinen ilmoitus kaikkien kyseistä tarkoitusta varten tarvittavien muodollisuuksien täyttämistä on tehty.

62 ARTIKLA

Yhteiset julistukset

Tähän sopimukseen liitetyt yhteiset julistukset ovat erottamaton osa tätä sopimusta.

63 ARTIKLA

Ilmoitukset

Sopimuksen 59, 60 ja 61 artiklan mukaisesti tehdyt ilmoitukset toimitetaan Euroopan unionin neuvoston pääsihteerille ja Thaimaan ulkoasiainministeriölle.

64 ARTIKLA

Todistusvoimaiset tekstit

Tämä sopimus on tehty kahtena kappaleena bulgarian, englannin, espanjan, hollannin, iirin, italian, kreikan, kroaatin, latvian, liettuan, maltan, portugalilain, puolan, ranskan, romanian, ruotsin, saksan, slovakian, sloveenin, suomen, tanskan, tšekin, unkarin, viron ja thain kielillä, ja kukin teksti on yhtä todistusvoimainen.

TÄMÄN VAKUUDEKSI tätä varten alla mainitut asianmukaisesti valtuutetut täysivaltaiset edustajat ovat allekirjoittaneet tämän sopimuksen.

YHTEINEN JULISTUS 5 ARTIKLASTA

(KANSAINVÄLISTÄ YHTEISÖÄ KOSKETTAVAT VAKAVAT RIKOKSET)

Jäsenvaltiot ja Thaimaa ovat molemmat allekirjoittaneet Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussäännön, joka on kehittänyt merkittävästi kansainvälistä oikeusjärjestelmää ja sen tehokasta toimintaa. Rooman perussäännössä määrätään, että joukkotuhonta, rikokset ihmisyyttä vastaan ja sotarikokset ovat vakavimpia rikoksia, jotka koskettavat kansainvälistä yhteisöä.

YHTEINEN JULISTUS 23 ARTIKLASTA
(OIKEUDELLINEN YHTEISTYÖ)

Thaimaan kuninkaallinen hallitus pyrkii kaikin keinoin lakiensa mukaisesti varmistamaan, että henkilön kuolemanrangaistusta ei panna täytäntöön, ja jos tuomioistuin antaa kuolemanrangaistuksen, Thaimaan kuninkaallinen hallitus antaa suosituksen kuninkaallisesta armahtamisesta.

